

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Jana Leebová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2013

Jana Leebová

2013

Jana Leebová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

**TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU STUDENTY STŘEDNÍCH A
VYSOKÝCH ŠKOL**

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

Autor práce: Jana Leebová

Obor: Učitelství odborných předmětů (Bc. Studium kombinované)

Ročník: III.

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Miroslavovu Procházkovi Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku volného času studentů středních a vysokých škol, konkrétně se jedná o podíl aktivních volnočasových aktivit a jejich porovnání mezi studenty. V teoretické části je uvedena historie i současnost teorie volného času, jak se proměnily formy a význam volného času. Upozorňuje se na problematiku volného času tráveného v rodině a mimo školu a výchovu k volnému času. Charakterizuje se funkce a různé názory na trávení volného času, instituce a zařízení pro volný čas, jejich význam a porovnání. Význam kultury, sportu, hry a umění mezi vrstevníky a jiné aktivity a s tím spojené i možné problémy. Uvádí se zde také pojem a význam pedagogiky ve volném čase.

V praktické části formou dotazníku porovnávají rozdíly názorů oslovených respondentů na trávení volného času. Jakou formou tráví volný čas, zda jsou spokojeni s jeho využitím.

Cílem této práce je zjištění, jakým způsobem a to aktivně nebo neaktivně tráví volný čas studenti středních škol v rozmezí 15-18 let a studenti prezenční formy studia vysokých škol. Uvádí se zde, jak studenti hodnotí význam a formu jejich volného času. Co preferují, co jejich čas ovlivňuje a kolik zhruba mají volného času.

Klíčová slova: volný čas, pedagogika volného času, výchova, mládež, volnočasové aktivity, studenti, rodina.

Abstrakt

This bachelor thesis is focused on the issue of leisure time in secondary school and university students, specifically the proportion of active leisure activities and their comparison among students. The theoretical part deals with both the history and the present theory of leisure time, describes how the form and importance of leisure time have transformed. Attention is drawn to the issue of leisure time spent in the family and outside of school and education for leisure time. Functions and various views of spending leisure time, institutions and leisure facilities are characterised, as well as their significance and comparison. The role of culture, sports, games, arts among peers and other activities and related issues are also analysed. The practical part, based on a questionnaire assessment, compared various views of respondents about leisure time – eg. how they spend their leisure time, whether they are satisfied with its use. The aim of this thesis is to find out in what ways secondary school students (15-18 years old) and university students spend their leisure time, be it actively or inactively. The students' view of importance and form of using their leisure time is also presented – what are their preferences, what affects their leisure time and how much leisure time they have on average.

Key words: leisure time, leisure education, education, youth, leisure activities, students and family.

Obsah

Úvod.....	7-8
1. Volný čas.....	9
1.1. Pojem a význam volného času.....	9-11
1.2. Teorie volného času v historii.....	11-14
1.3. Teorie aktuální současnosti volného času	14-19
1.4. Různé pohledy na volný čas a jeho funkce.....	19-25
2. Trávení a styl volného času.....	26
2.1. Formy a proměny trávení volného času.....	26-28
2.2. Aktivní využití volného času.....	28-30
2.3. Pasivní využití volného času.....	30-31
2.4. Volný čas a životní styl.....	31-34
2.5. Psychohygiena.....	34-35
3. Vliv školy a instituce pro volný čas.....	36
3.1. Aktivity a výchovná pro volný čas.....	36-37
3.2. Instituce a typy volnočasových zařízení.....	38-43
3.3. Volný čas organizovaný školou a klima školy.....	43-44
4. Pedagogika volného času.....	45
4.1. Pojem a význam pedagogiky volného času.....	45-46
4.2. Historie a vývoj pedagogiky volného času.....	46-48
4.3. Pedagog volného času.....	48-50
4.4. Nové přístupy v pedagogice.....	50-51
5. Vliv rodiny na výchovu ve volném čase.....	52

5.1. Rodina.....	52-55
5.2. Funkce rodiny a styly výchovy.....	55-58
5.3. Typy rodin.....	58-59
6. Vliv vrstevníků na trávení volného času	60
6.1. Sdružování dětí a vrstevnické skupiny.....	60-61
6.2. Význam kultury a umění ve volném čase.....	61-63
6.3. Sport a hry.....	63-65
6.4. Problémy spojené s negativními vlivy.....	65-66
7. Praktická část.....	67
7.1 Cíle a zaměření praktické části.....	67
7.2. Charakter a použité metody výzkumu.....	67
7.3. Předpoklady výzkumného šetření.....	68-69
7.4. Výsledky a vyhodnocení výzkumného šetření.....	69-85
7.5 Shrnutí výzkumu.....	85-86
Závěr.....	87
Seznam grafů a tabulek.....	88
Seznam použité literatury.....	89
Příloha.....	90

Úvod

Bakalářská práce zpracovává problematiku, jakým způsobem tráví volný čas studenti středních a vysokých škol. Toto téma jsem si vybrala, protože se domnívám, že dnešní mládež plýtvá svým volným časem, který využívá často pasivně. Proto jsem se chtěla dozvědět, jakým způsobem tráví dnešní mládež volný čas, zda se domnívám správně nebo naopak. Ve svém okolí často slyším porovnání toho, jak nyní tráví volný čas mládež jen u PC a jakým způsobem ho trávila mládež dříve. Ve své práci chci tedy zodpovědět otázky i svému okolí a byla bych ráda, aby se do budoucna nad problematikou volného času svých dětí zamysleli i rodiče, kteří se snaží jen kritizovat problematiku současné mládeže a bohužel se nezamyslí nad tím, jakým způsobem tráví volný čas jejich děti.

V své práci jsem se snažila objasnit pojem a význam volného času, teoretické pojetí historie i současnosti volného času. Zaměřila jsem se také jakým stylem můžeme volný čas využívat, jaká existují zařízení, jejich význam, čím se zabývají.

Soustředila jsem se také na pedagogiku volného času a to jak na historii, tak na vývoj a jaké jsou nové přístupy v pedagogice. Objasnila jsem pojem často zmiňovaný, ale pro společnost někdy cizí a to pedagog volného času.

Použila jsem také funkce a styly výchovy, jak celkový vliv rodiny má vliv na výchovu volného času a osobnosti. Poukázala jsem na typy rodin, podle mého názoru, podle typu rodiny tráví děti volný čas a to jak aktivně, tak pasivně. S rodinou a výchovou je také spjata s jakými vrstevníky tráví mládež volný čas a problémy s tím spojené. Nemusí to mít vždy negativní vliv na děti a mládež. Aktivita s vrstevníky mohou být i pozitivní, kde se mládež věnuje sportu, kultuře a umění. I toto téma jsem zpracovala v bakalářské práci.

Praktickou část jsem soustředila na to, jakým způsobem tráví volný čas studenti středních škol a studenti vysokých škol prezenčního studia. Porovnávala jsem názory na

volný čas a jakou formou tráví volný čas na střeni škole a jak naopak na prahu dospělosti.

Pomocí anonymního dotazníku, jsem zjišťovala, kolik má dnes zhruba denně mládež volného času. Položila jsem otázku, jak jsou respondenti spokojeni s volným čase, zda se ve volném čase nudí nebo jak ho tráví nejraději. Zeptala sem se, jak často respondenti navštěvují kulturní zařízení nebo co by naopak změnili na trávení svého volného času. Také mě zajímalo, zda je nějaká aktivita, které by se chtěli věnovat a z nějakého důvodu nemohou a zda je nějaká aktivita, které se věnují od dětství.

Zjištěné poznatky jsem na základě mou stanovených předpokladů v praktické části rozložila do grafů a zpřehlednila čísla do tabulek. Výsledek poté uvedla v procentech a porovнала mezi sebou výsledky středoškoláků s vysokoškoláky.

Cílem této práce bylo zjistit, jak aktivně nebo neaktivně tráví svůj volný čas studenti středních a vysokých škol v prezenční formě studia. Důraz byl kladen na to, jak respondenti hodnotí svůj volný čas a co preferují ve volném čase.

Porovnané a zjištěné poznatky v této bakalářské práci by mohly využít různé organizace, které by mohly nabídnout další možnosti forem trávení volného času respondentům. Některé poznatky mohou také sloužit rodičům a pedagogům k zamyšlení, jak by mohli zlepšit a využít trávení volného času dětí a mládeže.

1. Volný čas

1.1. Pojem a význam volného času

Pod pojmem volný čas si představí každý něco jiného. V současné době je to velice diskutované téma a proto se i vysvětlení tohoto pojmu v každé publikaci trochu liší. Je také důležité jak lidé vnímají a co si představují pod tímto pojmem.

Výraz volný čas má krátký zvuk. Vyvolává většinou velmi příjemné představy. Modrý hluboký prostor, bílá křídla ptáků, svoboda pohybu, poklid (Pávková, 2002, str.9).

Některé činnosti, které jsou spojené s prací, ať už fyzickou nebo psychickou, někteří považují za využití volného času a jiní jako činnost ve které musejí pracovat a tudíž ji jako volný čas nenazývají. Převážná část lidí má spojený volný čas s relaxací, odpočinkem, příjemným prožitkem a s věcí, kterou děláme rádi.

Někdy si jedinec vypěstuje kladný vztah k některé činnosti, kterou vyplňuje volný čas a stane se mu koníčkem, tuto činnost pak vnímá jako relaxaci. Může to být například práce na zahradě nebo vaření, přitom se jedná o činnost, kterou jiní berou jako povinnost (Pávková, 2002, str.13.).

Důležitou součástí volného času je volný čas dětí a mládeže. Děti neumějí často využívat volný čas ke svému prospěchu a potřebují pomoc od rodiny a pedagogů. V současnosti se tímto problémem zabývají specialisté z mnoha oborů (pedagogů, psychologů, sociologů, politiků, ale také si často otázku volného času

svých dětí kladou i rodiče. Vznikají nové organizace a školská zařízení, nové vědní obory, aby byla nabídnuta dětem a mládeži pestrá a přitažlivá možnost trávení volného času. (Vážanský, 2001, str.9).

Záleží na prostředí ve kterém dítě vyrůstá, na rodině, vrstevnících a také je důležitý věk dítěte. Mnoho dětí tráví volný čas bez dozoru a mnohdy rodiče nevědí, kde jejich dítě volný čas tráví. U menších dětí se jedná převážně o venkovní prostory (hřiště, ulice, parky) u mládeže starších žáků (střední a vysoké školy) jsou to kavárny a restaurace. Často diskutovaným tématem trávení volného času u dětí a mládeže je také trávení volný čas u internetu. Dospělí mnohdy nevědí co a k čemu využívá mládež internet, bohužel převážně se jedná o facebook a provozování her.

Rodiče by si měli uvědomit, jak může ovlivnit trávení volného času budoucnost jejich dětí a zamyslet se nad tím jak změnit přístup. Často záleží na pracovní vytíženosti rodičů a na finanční stránce. Kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, také obnáší většinou nemalou částku, kterou musejí rodiče zaplatit a pokud se jedná o vícečlennou rodinu, tak si děti musejí vybrat jak trávit svůj volný čas s ohledem na finanční prostředky v rodině. Rodiče se potýkají s nezaměstnaností a pokud je v rodině rodič nezaměstnaný nebo matka na mateřské bývá pro rodinu velkým problémem uspokojit své děti v úspěšném trávení volného času.

(Pávková, 2002, str.14).

Pokud se jedná o rodinu, která bydlí ve velkém městě, tak je pro ni jednodušší vybrat využití volného času. Ovšem, když je rodina s malého města nebo vesnice, tak musí přihlížet na dopravní spojení a na vzdálenost, kde bude dítě trávit volný čas. Častým problémem bývá doprava.

Vše začíná v rodině a vedením jejího životního stylu. Děti se snaží většinou napodobovat své rodiče a s tím spojený i trávení volného času

(Pávková, 2002, str.29).

1.2. Teorie volného času v historii

Vývoj volného času v minulosti byl závislý hlavně na tom v jaké společnosti se člověk pohyboval. Lidé trávili volný čas především v přírodě . Chudí obyvatelé na nižší vrstvy se věnovali hlavně zemědělství a nebo sloužili šlechtě ve městě. Využití jejich volného času bylo spíše závislé na společnosti vyšší vrstvy. Často tito lidé obklopovala chudoba.

Největší změny nastaly v průběhu 19. a převážně 20. století, kdy pro každého člověka měl volný čas velký význam. Samozřejmě záleželo na sociálním postavení a společenské vrstvě. Lidé si začínají oddělovat práci, bydlení a volný čas (Pávková, 2002, str.12).

Počátky výchovy ve volném čase jsou uvedeny již po skončení 30leté války. V průběhu 17. století začaly ve městech vznikat kluby a kavárny, kde tráví volný čas především muži s vyšším postavením. Bohatí a šlechta si nechávají postavit venkovní sídla a parky, kde tráví většinu svého volného času. O volný čas dětí šlechty se převážně starají pověřené osoby a služebnictvo. Rodiče v této společnosti si často uvědomují využití volného času svých dětí a starají se o to, aby jejich čas nebyl promarněný a nevyužití.(Pávková, 2002, str.21).

Trávení volného času dětí nižších vrstev byli bohužel závislé také na financích, které rodiče především nemají a velká část dětí se díky pracovní vytíženosti svých rodičů musí starat o zemědělství, obživu a mladší sourozence.

Dělníci si uvědomují, že hodně času tráví v práci a žádají a usilují o zkrácení pracovní doby. Na základě toho vznikají různé organizace, kde dospělí mohou využít trávení svého volného času. Poté vznikají i organizace pro děti a mládež.

Vymezení teorie volného času lze také ukázat na autorech posledních desetiletí, kteří vycházejí ze stejného základu a odlišují se pouze v konkrétním základním pojmu volného času. Jedna z prvních prací o volném čase dětí a mládeže byla vydána již před druhou světovou válkou Michalem Damayem (Hofbauer. 2004, str.14).

Ve své práci vymezuje Michal Damay sociální, politické, psychologické a biologické dimenze volného času. Autor se zaměřuje na aktivity a instituce státu a jiných subjektů v evropských zemích a porovnává je v souvislosti.

Po válce vymezuje ve své práci Joffre Dumazedier, že funkci volného času vyrovnává zčásti vliv práce. Volný čas je osvobození od zátěže pracovního procesu a přináší rozptýlení.

Dalším autorem byl polský sociolog Alexandr Kamiński, který vymezil tři navzájem působící formy trávení volného času a to odpočinek, zábava a aktivita rozvíjející osobnost.

Francouzský sociolog volného času Roger Sue, rozděluje ve své práci volný čas do čtyř funkcí a to ekonomické, terapeutické, sociální a psychosociologické

(Hofbauer, 2004, str.14).

Vývojový pohled můžeme také rozdělit podle Němce do tří základních etap, který ve své knize uvádí: *Volný čas je výsledkem dějinného vývoje.*

Podle autora je to čas, ve kterém člověk svobodně volí a je sám sebou.

1. etapa 50.-60. léta :

Upřednostnění práce a vzdělání, které s tím souvisí. Volný čas je pojat jako reprodukce pracovní síly. Hlavní funkcí volného času jsou odpočinek, relaxace a pobyt venku.

2. etapa 70.-80. léta:

Rozvíjí se bohatá zájmová činnost, volný čas slouží také k zábavě, vznikají zájmové kroužky, domovy pionýrů. Práce a volný čas spolu souvisí a jsou na stejné úrovni.

3. etapa 90. léta:

Vzniká rozdělení času na práci, polovolný čas a volný čas. Mládež hledá zážitky v partách a upřednostňuje kolektivní život. (Němec, 2002, str. 15-16).

Velká změna v trávení volného času nastala v devadesátých letech, kdy se otevřely nové možnosti v trávení volného času. Vznikají opět organizace s předválečnými tradicemi a nové zájmové, především zaměřené na přírodu a vzdělávání mládeže. Trávení volného času také více podporují školy, obce a města. Klade se větší pozornost na volný čas a jeho trávení (Pávková, 2002, str.26).

1.3. Teorie aktuální současnosti volného času

Současné působení volného času na mládež, lze jen těžko porozumět neznáme-li jeho vývoj. Nad volným časem a jeho trávením se podílejí řady odborníků a zabývají se tím, jak tráví volný čas děti, mládež a dospělí. V současné době také vychází spousta publikací, které se touto problematikou, jako je trávení volného času zabývají

(Hofbauer, 2004, str.49).

Volný čas lze využít mnoha způsoby a každý jedinec si musí určit své priority. V současnosti máme hodně možností, jak využít trávení svého volného času.

Zhruba v polovině šedesátých let minulého století si lidé začínají uvědomovat, jak velký význam má volný čas na oblast života a jeho prožívání. Jak rozšířit volný čas, který je prospěšný? Opatření a následek bylo zkrácení pracovní doby ve všech evropských zemích a upravení, snížení pracovního a školního týdne na pět dní. Zvýšila se tím možnost trávení volného času a regenerace (Hofbauer, 2004, str. 25-26).

V té době se také uvažuje o nové disciplíně sociologie a to pedagogice volného času nebo pedagogiky.

Porovnávají se různá světová měřítka a volný čas se výrazně podílí na prodloužení lidského života. Využívají se zkušenosti z jiných zemí a to hlavně evropských. Vznikají nové pedagogické obory, včetně pedagogiky volného času a společný pojem výchovné zhodnocování volného času.

Posláním pedagogiky volného času je se zabývat výchovnou činností a to výchovou ve volném čase, výchovou k volnému času a výchovou prostřednictvím aktivit volného času. To vše pomocí animátorů, vychovatelů, pedagogických pracovníků a rodičů. Děti a mládež se tak rozvíjí ke vztahu k okolí a využití volného času.

Výchovu a výchovné působení můžeme rozdělit na tři typy výchovy:

Formální, informální a neformální.

Výchovu ve školách a vzdělávacích zařízeních označujeme jako výchovu formální a je podporovaná státem. Bývá zakončena potvrzením o absolvování.

Výchova, která probíhá cíleně a obvykle je nezáměrná, označujeme jako výchovu informální. Jedná se o každodenní kontakt s rodinou, prací, přáteli a prostředím.

Neformální výchova převážně neprobíhá ve školním zařízení, jedná se především o kroužky a jiné zájmové činnosti. (Hofbauer, 2004, str.16-20).

Trávení volného času můžeme také rozdělit podle toho jak si organizujeme mi sami svůj volný čas. Někdo si organizuje volný čas několik dní dopředu a umí si rozplánovat čas. Většinou tito lidé se neobejdou bez diáře, kde mají rozepsány veškeré své aktivity. Nebo to mohou být lidé, kteří mají trávení volného času opakované nebo pracují nepravidelně. Tito lidé přesně vědí co budou v daný čas dělat a přizpůsobují tomu své další možnosti a další náležitosti včetně trávení volného času.

Na druhou stranu se setkáváme s lidmi, kteří nechávají věci náhodě a spíše spoléhají na ostatní , jak jim čas zorganizují. Sami neumějí využít čas a volný čas tráví většinou náhodně a neorganizovaně. (Hofbauer, 2004, str.38-41).

Pedagogové rozdělují míru organizovanosti do třech oblastí působení na volný čas:

- 1. činnost spontánní-** není určený začátek ani konec, neovlivňuje ji pedagog a jedná se o aktuální zájem účastníků.

2. zájmová činnost příležitostná- časově omezena, řízená a organizovaná pedagogem. Mohou to být různé přednášky, závody, atd.

3. zájmová činnost pravidelná- vedená kvalifikovaným vedoucím. Jedná se především o celoroční činnost, cílem činnosti je získání nových zkušeností. Ukončeno bývá osvědčením o činnosti.

Na organizování rozvoje volného času současnosti působí i jiná měřítko a rozpojená s tím, jakou práci a zaměstnání rodiče vykonávají. V současnosti mnoho lidí v dospělosti chce využít možnosti, které jim současná ekonomika přináší. Často si neuvědomují své finanční možnosti a chtějí větší standart než si mohou dovolit a na úkor toho odmítají volný čas. Lidé se často zadlužují a poté mají i několik zaměstnání a téměř žádný volný čas.

V současnosti je v zaměstnání na lidi kladen velký tlak a také se upřednostňuje kariérní růst. Z těchto osob se poté stávají workholici, kteří jsou závislí na práci a odmítají dělat jinou činnost. Volný čas jim připadá jako zbytečný a oni mají pocit, že volný čas je pro ně promarněný čas, díky kterému přišli o možnost výdělků. Workoholismus má také velký a špatný vliv na rodinu a přátele, protože tito lidé odmítají i delší volno strávené se svými blízkými, jako jsou svátky a dovolené (Hofbauer, 2004, str. 41).

Ekonomická situace je dnes bohužel taková, že lidé nemají často na výběr a nechtějí přijít o práci. To jim bohužel ovlivňuje volný čas, protože oni nemají často na výběr jakou práci a v jakém zaměstnání budou pracovat. Musí pracovat, pokud jim to zaměstnavatel nařídí přesčas nebo na směny, což má velký vliv na výchovu dětí. Velkým problémem současnosti je nezaměstnanost a tím vznikají další problémové otázky ve výchově dětí a mládeže. Tito rodiče mají sice na děti dostatek času a mohou s nimi trávit volný čas, ale vzniká zde problém a to finance (Hofbauer, 2004, str.33-42).

Současná situace je tedy taková, že na jedné straně jsou lidé bez volného času a na druhé straně lidé, kteří nemají finanční prostředky na trávení volného času. Obě situace, se kterými se často setkáváme, mají špatný vliv na výchovu. Jak již bylo uvedeno, tak děti a mládež mají rodiče za velký vzor a tím se i přizpůsobují současnému prostředí a vybírají si vrstevníky podle situace v rodině. Vznikají nám zde dva protikladné tábory.

Někteří rodiče přemýšlí a snaží se i díky vlastním úsporám vyřešit problémy, které jim přináší dnešní doba, a často uvažují o přestěhování do větších měst, kde mají více možností práce a tím i financí na trávení volného času.

Na okraji větších měst, vesnic v dosahu města vznikají satelitní městečka. Obce dostávají dotace, aby podporovaly děti a mládež ve své obci, tím obec udržuje tradice a podporuje mládež ve využití volného času. Bohužel možnosti obce jsou omezené a i když se rodiče do vesnice stěhují za výhodnějším a zdravějším bydlením, musejí si rodiče uvědomit, že pokud budou chtít využívat širší rozsah v možnostech trávení volného času, tak budou dojíždět do měst, kde je více možností a příležitostí (Hofbauer, 2004, st.30-32).

Důsledkem přestěhování může také nastat, to že lidé přestanou mít zájem o aktivní využití volného času a to až svého nebo svých dětí. Rozhodnou se trávit svůj volný čas především pasivně a neumějí se orientovat ve svém volném čase.

Veškerý volný čas tráví u počítače nebo u televize a tvrdí, že nemají žádný volný čas.

(Hofbauer, 2004, str. 44).

Rodiče by se měli zamyslet nad trávením svého volného času a volného času tráveného v rodině a s ní. I přesto, že se hodně změnilo a volný čas je velkým diskutovaným tématem a zabývá se tím velký počet osob, tak si stále mnoho lidí

neuvědomuje, že je děti napodobují a volný čas tráví buď stejným nebo podobným způsobem a to hlavně v dospívání a dospělosti.

Dnešní jedinec si volí řadu možností, přístupy k životu, hodnoty a náplně života. Volný čas také často čelí rizikové společnosti, ve které žijeme a mnohdy se obáváme využít veškeré možnosti i třeba nedůvěře k sobě samému.

1.4. Různé pohledy na volný čas a jeho funkce

Volný čas můžeme vnímat a dívat se na něj z mnoha pohledů a hledisek. V knize Pedagogika volného je rozděluje Pávková na pohledy: (Pávková, 2002, str. 14-15).

Z ekonomického hlediska = investice do volného času a to investice do společnosti i sebe. Největším prosperujícím odvětví je průmysl volného času. Odpočínutý člověk podává lepší výkon. Bohužel se zapomíná ve volném čase investovat do vzdělání.

Z hlediska sociologického a sociálně-psychologického = jedná se o sledování mezilidských vztahů ve společnosti. Úvahy odborných pracovníků, jak tráví volný čas děti a mládež. Velký vliv zde hrají rodiče a rodina, vytváří se formální i neformální skupiny. Pedagogičtí pracovníci se snaží vyplnit dětem a mládeži volný čas, aby nebyl jejich vývoj ohrožen a nevznikali tím problémy spojené s nevyužitím volného času mládeže.

Na děti a mládež mají také velký vliv vrstevníci a hromadné sdělovací prostředky, jedná se především o elektronická zařízení např.: internet, televize, telefon.

Z hlediska pedagogického a psychologického = z hlediska pedagogického je to výchova ve volném čase a k volnému času. Důležitý je věk, biologické a psychické potřeby člověka. Podpora dětí a mládeže a poskytování seberealizace a jistoty, také zároveň bezpečí. Pedagog by měl z tohoto hlediska vytvořit všechny stránky rozvíjení osobnosti.

Z pohledu zdravotně- hygienického = správné využití volného času se pozitivně projevuje na zdraví jedince. Důležitou součástí je duševní hygiena člověka a správný režim dne.

Z politického hlediska = stát by neměl narušovat ovlivňování volného času mládeže. Měl by naopak vytvořit podmínky a pomoci organizacím se zakládáním a financováním.

Všechny pohledy na volný čas se navzájem prolínají.

(Pávková, 2002, str. 15-17).

Různé pohledy na volný čas měli také odborníci z jiných oblastí. Filosof Josef Pieper vidí volný čas jako prázdnotu, neaktivitu. Každý odborník se ve své teorii a pohledu liší. Pohled z politického hlediska zmiňuje také Hofbauer ve své knize *Děti, mládež a volný čas*.

V 19. století byl z politického hlediska pohled na volný čas a svět liberální. Názor, že jedinci se musí dát co největší volnost a svoboda. Nedůvěra ke státu, tento pohled nechce, aby stát zasahoval do podmínek života společnosti. Hlavní zajištění volného času dětí a mládeže je dáno na rodičích. Vzniká nerovnost, která vede k odmítnutí demokracie (Hofbauer, 2004, str. 67,140).

Funkce volného času

Volný čas je protiklad pracovních činností, ale je současně s ním funkčně spojen. V průběhu života si každý jedinec vytváří svůj hodnotový systém a volí, jak bude využívat trávení volného času.

Sak ve své knize *Proměny české mládeže* dělí především funkci volného času směrem k jedinci na:

- 1) relaxační
- 2) rekreační
- 3) rozvojovou

Uvádí ve své knize také funkci volného času směrem ke společnosti a zmiňuje zde např.: rozvoj techniky u dětí a mladých lidí a poté rozšíření do celé společnosti.

(Sak kapitola 6.2.1.).

Hofbauer ve své knize *Děti, mládež a volný čas* uvádí rozdělení funkcí volného času podle Rogera Sue a Horsta W. Opaschowski.

Doger Sue dělí funkci volného času:

1) psychosociologickou funkci – zde můžeme zařadit rozvoj, uvolnění a zábavnou činnost.

2) sociální funkci- vlastní uznání osobnosti, funkce rodiny, sociální uznání, vztah ke skupině.

3) terapeutickou funkci- zde můžeme zařadit zdravý životní styl, prevenci chorob a celkově zdravotní hledisko volného času

4) ekonomickou funkci- velký hospodářský význam pro jednotlivce i společnost.

Horst W. Opaschowski rozdělil funkci volného času:

- rekreaci
- kompenzaci
- výchovu a vzdělání, sociální učení
- kontemplaci, hledání smyslu života
- komunikaci v partnerství a sociální kontakty
- participaci, účast na vývoji společnosti
- integraci, stabilizaci života rodiny
- enkulturaci, rozvoj sebe

Oficiální dokumenty dělí funkci volného času:

- relaxaci
- regeneraci
- kompenzaci
- sociální prevence a výchova (Hofbauer, 2004, str. 115)

Téměř v každé literatuře se odborníci, kteří se věnují oblasti volného času, se zmiňují o rozdělení funkcí volného času a rozdělují funkci do různých možností.

Autoři ve svých publikacích upozorňují na rozdělení funkcí volného času svých kolegů a jiných odborníků. V podstatě se setkáváme s podobnými pojetími názoru na funkci volného času.

Vážanský ve své publikaci uvádí rozdělení funkcí volného času podle R. J. Havighursta, dle jeho názoru volný čas musí být zdrojem úcty a respektování sebe i ostatních, dbát na utváření životních činností jedince. Volný čas se musí starat o sociální život občanů a poskytnout možnost tvůrčích a zájmových činností.

Dalším uváděným odborníkem je M. Kaplan. Podle jeho názoru má funkce volného času rozvíjet vědomí a podněcovat ve člověku vlastní síly. Člověk by měl dle jeho názoru díky volnému času mít pocit, že někam patří a žít v souladu.

B. Filipcová dělí funkci volného času a zároveň ji specifikuje na:

- odpočinek a rekreaci
- informaci a orientaci vzdělání
- kompenzaci jednostranných zátěží

Jiní odborníci zmiňují funkci volného času i jako prostor pro získávání informací a vzdělání, volnočasové způsoby chování. (Vážanský, 2001, str. 32).

Pojetí funkcí volného času a volnočasových aktivit se v celoevropském měřítku stále více uplatňuje. Rozdělily se také aktivity a výchova, které zřizuje škola nebo mimoškolní organizace.

Velký význam funkcí volnočasových aktivit pomocí pedagogického ovlivňování a výchovného působení na děti a mládež nazýváme pojmem => výchova mimo vyučování.

Tato výchova probíhá ve volném čase, bez vlivu rodiny a je institucionálně zajištěná. Vzhledem k tomu, že probíhá vždy mimo povinné vyučování má žádoucí vlastnosti, uspokojuje hodnoty a zájmy mládeže.

Výchova mimo vyučování má převážně celoživotní vzdělání a orientaci v životě jedince.

Výchovu mimo vyučování můžeme rozdělit do funkcí:

=> výchovně vzdělávací- na základě praktických a zájmových činností si lidé vytvářejí vlastní názor na život a na svět a získávají nové zkušenosti, dovednosti a vědomosti.

=) zdravotní- vytváří zdravý životní styl. Instituce vedou děti a mládež k pohybu, pohyb ve zdravém prostředí a dodržování hygieny. Dostatek využívání prostoru a činnosti, kde zároveň musí dodržovat zásady bezpečnosti.

=) sociální- snaha o vytvoření stejných podmínek pro děti a mládež z různých rodin. Seznamování se společenským chováním, rozvoj komunikace a sociálních vztahů.

(Pávková, 2002, str. 39, 40).

Hofbauer ve své knize *Děti, mládež a volný čas* uvádí také funkci volnočasových aktivit a zařízení školy.

Děti a mládež dobrovolně jednorázově nebo pravidelně navštěvují volnočasové aktivity školy, které ve spolupráci s rodiči, obcemi a institucemi plní funkci vzdělávací a výchovnou, zdravotní, regenerační a relaxační, kulturní a sociálně preventivní, oddechovou a kompenzační.

Tyto aktivity a funkce rozvíjejí u dětí nadání a zájmy. Vedou děti a mládež k utváření budoucí profese a vztahu k činnostem (Hofbauer, 2004, str. 66).

2. Trávení a styl volného času

2.1. Formy a proměny trávení volného času

Rozdílnou součástí jakou formou proměny využíváme volný čas, je vznikání stále více institucí pro volný čas a více možností aktivit.

Mezi velkou proměnu možností můžeme zahrnout porevoluční období. Měnily se organizace, zařízení pro kulturu, vznikaly nové sporty a celkově se změnil pohled na život a na využití trávení volného času. Mládež měla najednou více možností v trávení volného času a demokracii ve všech směrech.

Proměny se objevily převážně po nějaké velké události, někdy se jednalo o změny negativní vůči společnosti a někdy naopak pozitivní ke společnosti, ale hlavně vývoji trávení volného času. Mezi takové období patří např.: změna vlády, demokracie, krize, války.

Porevoluční vývoj na proměny ve volném čase je také díky spolupráci s evropskými zeměmi. Vznikají stále programy rozvíjející nové obory. Mezi tyto obory můžeme zařadit cestovní ruch, informatika, elektronika, ekonomika. Vytváří se lepší vztah k přírodě a ekologii. Už ve škole se učí děti třídit odpad, který má velký vliv na ekologii. Velký pokrok je také ve sportu, technice a kultuře.

Mezi mládeží se i díky vyspělé vědě objevuje čím dál větší zájem o tyto aktivity. Proměna volného času také vytvořila nový typ pracovníků. Nejdříve se jednalo o dobrovolné pracovníky a odborníky a nyní jsou to profesionálové, kteří

reagují na nové obory a vedou působení výchovy mládeže. (Vážanský, 2001, str. 22), (Hofbauer, 2004, str. 48-49).

Od počátku devadesátých let 20. století se vedou velké diskuse o dostatečném finančním zajištění. I přesto, že se zlepšují předpoklady materiální, finanční a prostorové, tak je to hlavně z individuálních zdrojů.

Vývoj také nastal v politickém postavení vůči organizacím pracujícím s dětmi a mládeží. Podporuje se státní správa a regionální a místní samosprávy.

Na základě společenských potřeb vznikly zásady pro systém aktivit a zařízení volného času. Svobodné rozhodování a dobrovolnost v účasti jednotlivce a výběr činnosti, demokracie, otevřenost, výchova, široké rozpětí působení k osobnosti dítěte, působení v různých sociálních zařízeních. Pávková, 2002, str. 46-49).

Organizační formy volného času:

- pravidelné

- skupinové
- hromadné
- spontánní
- příležitostné
- individuální
- organizované pedagogem (Hofbauer, 2004, str. 21), Pávková, 2002, str. 122-125)

Motivační formy volného času:

- vhození do hry
- navození atmosféry
- výzva
- zkušenost
- aktivita účastníků
- vyhecování
- prestiž
- odměna (Pávková, 2002, str. 99-106).

Forem volného času je několik a můžeme je pochopit v mnoha směrech.

Formy podle ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:

- aktivní využití trávení volného času
- pasivní využití trávení volného času

2.2. Aktivní využití volného času

V dětství a mládí má jedinec nejširší možnost se věnovat zájmovým aktivitám. Jedná se o větší zájmovou pluralitu.

V mládí se vytváří celoživotní orientace na využití volného času. Aktivita jedince navazuje na hodnoty, kulturu a způsob života jeho rodiny.

Volnočasové aktivity vycházejí ze sociálního a biologického rytmu života. Jedná se především o aktivity, kterým se jedinec věnuje pravidelně po několik let. Nemusí se jednat jen o sportovní aktivity, ale převážně záleží na faktorové orientaci jedince.

Sak ve své knize *Proměny české mládeže* rozděluje faktory:

- kulturní orientace
- sportovní orientace
- extrovertní orientace
- manuální orientace
- introvertně- konzumní orientace

Intenzita aktivity se také mění proměnou věku. Některé aktivity se mohou prohlubovat a jiné naopak klesat (Sak, 2000, kap. 6-7).

Podle průzkumu mezi neoblíbenější a nejčastější aktivity patří zařízení a aktivity pohybové a pobyt v přírodě. Důvodem je uvědomění nedostatku pohybu a kontaktu s přírodou a zdravím prostředím.

Rozvoj zaznamenaly tradiční zařízení pro pohybové aktivity pro děti a mládež. Rozvíjí se také aktivity prázdninové a agroturistika.

Mezi též významné patří zařízení a aktivity kulturní a umělecké tvořivosti. Udržují sílu kultury a napomáhají spojovat minulost se současností. Zabývají se různými žánry z různých kultur.

Do života mladých lidí se stále více dostává technika. Mezi další patří zařízení a aktivity vědy a techniky.

Vznikají nové obory pro děti a mládež, která v současnosti o ně jeví velký zájem a to především chlapci, kdy se jedná o aktivity počítačové a audiovizuální techniky.

2.3. Pasivní využití volného času

Pasivní využití trávení volného času můžeme částečně označit za nicnedělání. Pasivně tráví především lidé, kteří nevědí, jak využít volný čas a ti, kteří k aktivnímu trávení volného času nebyli od rodičů vedeni.

Volný čas tráví nejčastěji odpočinkem anebo pomocí médií. Vlivem počítačů se stává mládež často pasivní k trávení volného času a tím se stává velkou náplní jejich volného času internet a facebook. Pokud nejsou u počítače, tak se věnují televizi nebo jiné elektronice.

Možnost médií se rozvíjí velmi rychle. Elektroniku využíváme stále častěji a to téměř všude. Dnešní mládež a děti si nedovedou prakticky představit život bez telefonu nebo bez počítače.

Děti a mládež se s médii setkávají ve škole, v rodině i ve volném čase. Telefon a jeho možnost využití se stal jejich každodenní potřebou.

Média mají špatný vliv na děti a mládež nejen s ohledem na využití jejich volného času, ale také díky tomu roste kriminalita mládeže.

Hodně diskutovaným tématem mezi dětmi a mládeží je facebook. Děti a mládež někdy i nevědomky poskytují informace a zveřejňují fotografie bytů a domů a tím uvádějí informace pro zloděje.

Pasivní trávení volného času má velký vliv na zdraví jedince. Mohou vznikat různé závislosti a vytvářejí se civilizační choroby a to často v mladém věku. Jedná se především o obezitu a vysoký krevní tlak.

2.4. Volný čas a životní styl

Pro každého jedince je typickým jeho systém žití. Rodina a výchova mu vytvořila nějaký životní styl, který pro něho tvoří hodnoty v životě. V průběhu dětství a spíše dospívání si vytváří svůj styl, který je daný pro určitou etapu.

Vytvoření pojmu socializace, což je vytvoření směru společnosti k jedinci se mění přístup životního stylu a zvládání řešit problémové situace. Vliv na životní styl má prostředí ve které jedinec žije.

Životní styl se mění v průběhu sociálního zrání, vzděláním, věkem, prestiží, hodnotami, partou a dalším.

Životní styl člověka představuje tři oblasti a to práci, volný čas a bydlení. V těchto oblastech se odvíjí celkově život člověka a podle hodnot si vytváří životní styl.

Globálně ovlivňuje životní styl dění kolem jedince a to i negativní vlivy. Patří sem především pokles životní spokojenosti, ztráta zaměstnání nebo partnera a další důležité životní změny. U dětí a mládeže to může být špatný výběr školy, party, partnera. (Vážanský, 2001, str.74)

Definice životních stylů podle F. Romciss-Stracke:

- **pracovně orientovaný životní styl:** smysl života těchto lidí je práce a volný čas jen zbytek volna na zotavení.
- **celistvý životní styl:** spojení práce a volného času, smysluplné využití a propojení obojího
- **hédonistický životní styl:** přesun zájmů do volného času, práce je nutná pro život.

Podle H.W: Opaschowski (1990)- se vyvine tzv. volnočasově kulturní životní styl, tento styl změní lidi na aktivní zaměření spojené se zážitky. (Vážanský, 2001, str.50)

Nešpor, K. a kol: Jak zůstat fit a předejít závislostem

Špatné životní styly:

- prázdný životní styl
- přetížený životní styl
- chaotický životní styl
- rizikový a stresující životní styl
- nastražený životní styl

Pokud se člověk ocitne nebo respektive zjistí, že žije z některého těchto stylů, musí změnit způsob života, neboť tyto styly mají velice špatný vliv na osobu a jeho zdraví.

Co je tedy vlastně životní styl?

Dalo by se říct, že se jedná o způsob člověka, jakým způsobem žije. Způsob žití ovlivňuje vnější a vnitřní prostředí. V průběhu života jsme ovlivňováni výchovou, rodinou, společností, kulturou, prostředím, postavením a mnoha dalšími faktory. Pomocí životního stylu si člověk vytváří životní dráhu a životní úroveň, způsob stravování a osobnost.

Mezi další ovlivňující faktory životní styl patří. Vzdělání, finanční prostředky, pohlaví, životní hodnoty, volný čas.

Velkou roli na vytváření životního stylu hraje také móda, tradice a lokalita bydliště.

(Pávková, 2002, str. 28-31).

Životní styl je výrazně hromadně ovlivňován sdělovacími prostředky a to hlavně již zmiňovaným internetem.

2.5. Psychohygiena

Psychohygiena je návod, jak žít zdravý životní styl a upevňovat své zdraví. Nejdůležitější součástí psychohygieny je klást důraz na uvolnění proti stresu a hledání naplnění smysluplného plnění volného času.

Psychohygienu a návyk na zdravý životní styl si člověk vytváří od narození a to nejdříve pomocí matky a rodiny. U psychohygieny se klade velký důraz na odpočinek a relaxaci. Důležitý je denní režim a spánek. Pro úplné naplnění a pravidelnost psychohygieny je dobré a zdravé stravování (Pávková, 2002, str. 28).

Cílem psychohygieny:

- zvýšení celkové spokojenosti člověka
- udržení sociálních vztahů
- vyrovnané udržení dobré pracovní výkonnosti
- prevence psychických a psychosomatických nemocí

Na psychohygienu působí také klima, ve kterém žijeme a ve kterém se pohybujeme. Může to být klima prostředí, klima na pracovišti, klima ve třídě, domácí klima. V prostředí ve kterém se pohybujeme bychom se měli cítit příjemně a to i za pomoci vnějších aspektů jako je: větrání, teplo, světlo, klid, hluk.

Zásadou psychohygieny je se umět naučit hospodařit s časem. Dodržovat životosprávu, využití volného času a to aktivně. K dobré duševní a tělesné kondici přispívá pravidelný sport, ale také relaxace.

Do duševní hygieny musíme také zapojit hodnotové cíle, uspokojivé vztahy a práci na okolí a sobě samém (Hofbauer, 2004, str. 74).

3. Vliv školy a instituce pro volný čas

3.1. Aktivita a výchovná zařízení pro volný čas

Historie výchovy dětí mimo vyučování má dlouholetou tradici. Už J. A. Komenský zdůrazňoval a upozorňoval na význam her a pohybových aktivit. Uvědomoval si také ovlivňování dětí pomocí špatné výchovy, jako jsou např.: hazardní hry.

Učitelé v souvislosti se zavedením povinné školní docházky se snažili vést děti k přírodě, poznávat historii země a předávat dětem vlastní zkušenosti. Neexistovala žádná výchovná zařízení a dětem se tedy věnovali dobrovolníci a trávili s nimi volný čas.

V 19. století vznikají dobročinné kluby, spolky a charitativní organizace a to hlavně kvůli dlouhé pracovní době rodičů a tím nezajištění trávení volného času dětí a mládeže.

Nad problematikou trávení volného času dětí a mládeže se zamýšleli také představitelé obce, kteří chtěli dětem nahradit rodinnou výchovu, uvědomovali si, že pokud děti a mládež nebudou ve volném čase zaměstnání, tak se budou věnovat škodlivým činnostem.

Hlavní důraz využití volného času dětí a mládeže se kladl na tělovýchovu, pracovní výchovu, turistiku a to již pod dohledem zajištěným kvalifikovaným pracovníkem

(učitelem ručních prací).

V roce 1931 došlo k přejmenování spolků a útulků na družiny pro školní mládež a také byla podpořena školní výchova.

V roce 1948 školský zákoník vymezil družiny jako mimoškolní zařízení.

V roce 1960 nastává opět změna a to, rozdělení zákonem, že žáci 1. -5. třídy budou navštěvovat školní družinu a žáci 6. -9. třídy budou ve školním klubu. Obě zařízení se staly organizací řízenou řediteli školy.

Od roku 1978 nastala možnost zřizování klubů a družin a to jako mimoškolní zařízení.

(Pávková, 2002, str.112-113).

Mimoškolní výchovu můžeme také charakterizovat podle Němce, jako výchovnou činnost organizovanou mimo školu a mimoškolní zařízení a mohou to být: Domy dětí a mládeže, Centra volného času, Junák (Němec, 2002, str. 20).

V současné době prostory a zařízení mimo školu procházejí velkou změnou, což je velice pozitivní k formě trávení volného času. Zmínit musíme také to, že volnočasové aktivity dětí a mládeže probíhají, ale i v prostorech, které nejsou určeny k těmto aktivitám. Jsou to nevyužívané městské zástavby a parky a odlehlá místa. Na těchto místech děti a mládež tráví svůj volný čas především spontánně (Hofbauer, 2004, str. 80).

3.2. Instituce a typy volnočasových zařízení

Zařízení pro výchovu mimo vyučování:

Školní družiny- navštěvují převážně děti prvního stupně základní školy. Mají velký sociální význam a plní převážně funkci zdravotní a výchovnou. Zaměřují se na pohyb a zájmovou činnost. (Pávková str. 43, Němec str. 21).

Školní družiny vznikaly už po druhé světové válce, jejich významem bylo se starat o děti zaměstnaných rodičů. Pracovníci ve školních družinách během své praxe shromažďují informace a vytvářejí tím dětem zajímavější prostředí, různé soutěže, poznávací a praktické činnosti (Hofbauer, 2004, str. 76).

Školní kluby- školní kluby navštěvují především děti středního školního věku, tedy druhý stupeň základní školy. Školní kluby se přizpůsobují věku žáků a vedou je k dobrovolnosti a samostatnosti. Školní kluby v současnosti upadají a je to hlavně kvůli ekonomice škol

(Němec str. 22, Pávková, 2002, str. 44).

Střediska pro volný čas dětí a mládeže- tyto střediska zahrnují také stanice zájmových činností a domy dětí a mládeže. Jedná se o pravidelnou zájmovou činnost vedenou odborným pedagogem. Tyto střediska mohou navštěvovat různé věkové skupiny. Během roku organizují různé soutěže, výcviky a další i nepravidelné činnosti

(Pávková, 2002, 44, Němec, 2002, str. 22).

Domovy mládeže- jsou ubytovací a výchovná zařízení pro středoškolní mládež, pro žáky, kteří nemohou do školy dojíždět každý den. O studenty se starají vychovatelé, kteří je mají motivovat k budoucí profesi a smysluplnému trávení volného času

(Pávková, 2002, str. 44, Němec, 2002, str. 22).

Základní umělecké školy- připravují děti s vyhraněnými zájmy a schopnostmi a školy s uměleckým zařízením.

Jazykové školy- výuka cizích jazyků a příprava na školu se zaměřením na jazykové vzdělání.

Ostatní subjekty- podílející se na výchovu volného času dětí a mládeže

- církve a náboženské společnosti
- obecně prospěšné společnosti
- občanská sdružení
- tělovýchovné a sportovní organizace
- kulturní a světové zařízení

(Pávková, 2002, str. 45)

Mezi odlišnou a specifickou institucí, která je zařazená do ústavní výchovy patří dětské domovy. V těchto domovech jsou umístěny děti z rodin, které se o ně nemohou nebo nechtějí starat. Vychovatelé zde musejí dbát na využití volného času těchto dětí, které zapojují do zájmových činností a snaží se vytvářet prostředí, jakoby trávily čas ve svých rodinách. (Němec, 2002, str. 22).

Předpokladem výchovy mimo vyučování je také dodržování několika zásad pro správnou výchovu. Dětem i dospělým by i přesto měl zbývat čas, který mají sami pro sebe.

Pedagogické zásady, které vedou k aktivitě, je to prakticky souhrn zkušeností, pokynů a požadavků. Mezi nejdůležitější požadavky, patří požadavek dobrovolnosti, pedagog musí děti motivovat tak, aby přijaly činnost dobrovolně. Mezi další požadavky patří požadavek aktivity, pestrosti a přitažlivosti. Pedagog dětem vytváří podmínky pro seberealizaci a sociální kontakt s ostatními.

Ve výchově mimo vyučování pedagog vede děti k určitému cíli, utváření návyků, dovedností a postojů. Zde dodržuje zásady cílevědomosti, přiměřenosti, posloupnosti a upřednostňuje kladné vlastnosti u dětí a to pochvalou a uznáním.

(Pávková, 2002, str. 47).

Obsah výchovy mimo vyučování tvoří výchovně- vzdělávací činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné a příprava na vyučování. Odpočinkové, rekreační, zájmové a veřejně prospěšné činnosti tvoří součást náplně volného času a platí pro ně princip dobrovolnosti. Sebeobslužné činnosti a příprava na vyučování mají charakter povinnosti.(Pávková, 2002, str. 51).

Organizace a sdružení pro děti a mládež

V roce 1990 vzniká obnova tradičních sdružení mládeže, která u nás působila již v předválečném období a jiné vytvořené v roce 1968, které byly zakázány. Také vznikají nové instituce pro děti a mládež. Do roku 1990 u nás byla pouze jednostranná Pionýrská organizace SSM.

Mezi nejvýznamnější organizace patří Sokol, který je zároveň nejstarší organizací na území Čech a Moravy. Byl založen v roce 1862 Jindřichem Fügnerem a Miroslavem Tyršem. Cílem organizace bylo vytvořit zdravou, vyspělou harmonickou osobnost. Činnost Sokola bylo a je působení v tělovýchově, kdy tzv. Sokolové pořádají veřejné tělovýchovné a sportovní vystoupení tzv. slety. Jejich aktivity se rozšiřují také do jiných činností, jako je táboření, hry a společenské akce.

Mezi celosvětovou organizaci patří skautské hnutí Junák- český skaut, které u nás založil A. B. Svojsík v roce 1911. Organizace junáky- skauty vychovává k družnosti a sebekázi. Podporuje v nich turistiku, pohyb v přírodě a praktičnost. Působí na dětské i dospělé osoby, plněním povinností pomoci bližnímu a podporuje vlastenectví.

Druhým největším sdružením pro volnočasové aktivity dětí a mládeže patří organizace Pionýr. Demokratická organizace, která se zabývá kulturně výchovnou a zájmovou činností.

Atom patří mezi další dobrovolné sdružení dětí, mládeže a jejich vedoucích. Turistická organizace, která nemá tak pevná pravidla jako jiné organizace.

Česká tábornická unie (ČTU) je tábornická organizace, která pořádá společenské zájmové aktivity v tramských osadách. Také pořádá tábornické školy, zájezdy a výměnné pobyty.

Folklórní sdružení České republiky (FOS) je organizace taneční a hudební, která podporuje lidovou a regionální kulturu.

Hnutí Brontosaurus organizace, která vychovává mladé lidi k ekologickému chování k přírodě. Organizace zaměřená na životní prostředí a zdravý životní styl.

Duha (Hnutí Duha) organizace, která upřednostňuje ekologickou a globální výchovu v souladu s přírodním prostředím.

Prázdninová škola Lipnice (PŠL) je sdružení pro celkový rozvoj osobnosti, zaměřený na netradiční sporty.

Asociace pro mládež vědu a techniku (AMAVET) je rozvíjená zájmová činnost.

YMCA je nejstarší celosvětová křesťanská organizace pro mládež. Organizace, která vytváří charitativní a sociální činnost a usiluje o plnohodnotný život.

O trávení volného času dětí a mládeže se také starají organizace církví a náboženských společností. Ve větších městech se zakládají salesiánské domy se středisky mládeže. Zakladatelem salesiánů je Giovanni Bosco. Tato organizace chce poskytnout mladým lidem bezpečné prostředí, nabízí řadu kroužků, výuku náboženství.

Zdroje: (Hofbauer 2004,, Pávková, 2002, str. 141-145, Němec, 2002, str. 33-38).

3.3. Volný čas organizovaný školou a klima školy

Od školy se očekává nejvýraznější vliv na rozvoj jedince. Na škole se vyžaduje zabezpečení vzdělání a realizace náročných výchovných úkolů.

V pedagogické literatuře podle J. A. Komenského, J. J. Pestolozziho aj. Deweyho má být škola přípravou na vše lidské.

Často diskutovaným tématem je spolupráce školy s rodiči a pedagogem. V některých školách se zavádějí již alternativní přístupy pedagogiky, neformální činnost rad školy a nepravidelné akce školy s rodiči dětí. To vše se podílí na školním prostředí a klimatu školy.

Školní klima se zaměřením na třídu v současnosti nejvíce v pedagogice sledují V. Švec,

J. Mareš aj. Lešek. (Přadka, 2004, str. 29).

Sociální klima školy je jev odrážející mimo jiné vztahy mezi členy sociální skupiny, atmosféru ve vyučovacích hodinách i mimo vyučovacích hodin, organizaci školy, existenci a jasnost vymezených školních pravidel, ochotu a snahu pomoci žákům.

(Přadka, 2004, str. 29).

Na klimatu a prostředí se též podílejí vyhovující materiální a prostorové podmínky školy. Také materiální vybavení z hlediska hygienického, psychologického a pedagogického. (Pávková, 2002, str. 66)

Na rozvoji osobnosti žáků a mládeže má také velký vliv ovzduší školy. Mnoho záleží na vnitřní atmosféře školy, vztahy mezi učiteli, učiteli a žáky a mezi žáky. Důležité je přátelství a důvěra (Hofbauer, 2004, str. 74).

4. Pedagogika volného času

4.1. Pojem a význam pedagogiky volného času

Pedagogika volného času se podílí na formování volného času s cílem zajistit jedinci optimální předpoklady pro vývoj, existenci, růst a učení.

Pro pedagogiku volného času je charakteristické, že se zabývá nejen pedagogikou volného času, ale také pro volný čas. Pedagogika volného času si při utváření času všímá společenského, ale i individuálního vývoje dítěte. I přesto, že pedagogika volného času není nová disciplína stále jí v současnosti nepřísluší odpovídající zařazení.

Pedagogiku volného času můžeme charakterizovat podle Vážanského:

Pedagogika volného času je aplikovaná pedagogická disciplína shromažďuje poznatky, informace, dovednosti a praktické zkušenosti, hledá cesty a přístupy pro zajištění optimální přípravy ke smysluplnému trávení volného času a zabývá se konkrétním pěstováním změněné kvality života. (Vážanský, 2001, str. 79)

Věda o volném čase se soustřeďuje také na volnočasový marketing a vztahy politické, kulturní a ekonomické a to mezinárodně. Volnočasová výchova rozvíjí u mládeže postoje, znalosti, dovednosti, vzdělání a hodnoty.

Pro pedagogiku jsou důležité hodnoty jedince. Pro výchovu je účinnější založení jedince na hodnotách než volit výchovu pomocí příkazů a zákazů. Hodnoty

se mohou v průběhu života měnit díky sociální zralosti, ale počátek hodnost zůstává stejný. Velký význam v pedagogice jsou hodnoty výchovy a vzdělání jedince. (Sak kapitola 4.1.3.)

Členění pedagogiky volného času podle (Nahrstedta 1990):

- pedagogika volného času jako pedagogika volna
- volný čas jako aspekt a princip obecné pedagogiky (Vážanský, 2001, str. 87)

Posláním pedagogiky volného času je analyzovat dosavadní vývoj právě uvedených oblastí, vnášet do nich nové podněty a iniciativy a harmonizovat jejich řešení, děti a mladé lidi uschopňovat k tomu, aby se za pomoci dospělých(rodičů, vychovatelů, animátorů) a později i samostatně učili vhodné aktivity a realizační způsoby správně volit a zvládat tak, aby byly ve prospěch rozvoje jich samých, jejich sociálního okolí, společnosti, přírody.

(Hofbauer, 2004, str. 18).

4.2. Historie a vývoj pedagogiky volného času

Pohled do historie nás vždy zavede k J.A. Komenskému, který věnoval pozornost problematice volného času. Ve své knize Velká didaktika upozorňuje na školní a to nejen při vyučování, ale i mimo něj. Také upozorňuje na možnost přetěžování dětí a zdůrazňuje význam her a to především pohybových. (Pávková, 2002, str. 112)

Přadka ve své knize *Kapitoly ze sociální pedagogiky* se věnuje především historii české pedagogiky 19. století. Upozorňuje zde na vliv církve a vznikajících spolků, který se projevují na výchově. Jako nejvýraznějšího pedagoga tohoto období uvádí Gustava Adolfa Lindnera, který se zabýval o různé společenské vědy. Podle jeho názoru nepůsobí na výchovu jen pedagog, ale také vliv přírody a společnosti.

(Přadka, 2004, str. 18).

Po roce 1948 je pedagogika volného času přijímaná jako činnost školy, spojovaná s mimoškolní a mimotřídní výchovou dětí. Díky novému vzniku institucí se zde mohla tato výchova Skuteč. (Přadka, 2004, str.33)

Od poloviny šedesátých let minulého století v evropských zemích včetně naší byly lepší podmínky pro rozšiřování účasti na aktivitách ve volném čase. Volný čas se stává významnou součástí života dětí, mládeže a dospělých. (Hofbauer, 2004, str. 16)

V sedmdesátých letech se vyvíjejí nové osnovy volného času

- sport ve volném čase
- pedagogika kultury
- pedagogika volného času, volnočasové poradenství, věda o volném čase
- geografie a hospodářství cestovního ruchu, administrace turistiky

(Vážanský, 2001, str. 74)

Koncem osmdesátých let pedagogika volného času rozšířila odborný zájem u všech věkových kategoriích a různých typů prostředí.

Volnočasové prostředí také zkoumají odborníci z řad psychologie, sociologie, lékařských věd a další.

Zabývají se vlivem médií, společenských a zájmových organizací, nadací, hnutí, aktivitami ve volném čase atd.

Po roce 1989 vzniká obnova organizací, které byly zakázány. Problematika vztahu výchovy ve volném čase je velmi rozsáhlá a tudíž vznikají i nové organizace a předpokládá se i spolupráce s jinými vědami. (Přadka, 2004, str. 33-35).

4.3. Pedagog volného času

Pedagog volného času je kvalifikovaný pracovník, který pracuje s dětmi, mládeží, ale i dospělými a napomáhá jim organizovat a koordinovat volný čas. Jeho úkolem je najít nové životní zkušenosti ostatním, zaujmout rozmanitými nabídkami v oblasti trávení volného času.

Podle osobnosti předpokladů rozlišujeme pracovníky (převážně ve vedení zájmových kroužků) :

- mladý vedoucí, starší osoba než svěřenci
- pedagogicky nekvalifikovaný dospělý, dobrovolník nebo profesionál
- zralý, vzdělaný a zkušený pracovník, především celoživotní poslání
- kvalifikovaný pedagog (Vážanský, 2001, str. 94-95).

Úkolem pedagoga volného času je také komunikace a spolupráce s ostatními institucemi. Pomáhá svěřeným osobám k nalezení vnitřního řádu. Svěřencům se stává kamarádem, který jim nabízí harmonický soulad se světem a pochopení druhých. Má představovat pro svěřence vysokou morální, sociální a kulturní hodnotu. (Vážanský, 2001, str. 116).

Podle úrovně jednání se pedagogové volného času rozdělují:

- poradce volného času a komunikátor
- animátor (utváření programů)
- administrátor (schopnost organizace, administrace a plánování)
- politik a vědec (volnočasová politika)

(Vážanský, 2001, str. 93.)

Požadované vlastnosti pedagoga: vnímavost, empatie, přátelskost, obratnost, radost, sociální vnímání, laskavost, nadšení, schopnost kooperace, samostatnost, odpovědnost, spolehlivost, připravenost řešit náročné situace, atd. (Vážanský , 2001, str. 118)

Požadavky na osobnost pedagoga a jeho vztah k pracovní aktivitě:

- rozvoj komunikace, snížení bariér a strachu z komunikace, sociální vnímání, porozumění, mezilidské vztahy, podpora všech příležitostí ke komunikaci.
- kreativní myšlení, citlivost, improvizace, vyzdvižení tvůrčích jedinců, aktivní účast.
- zájem o kulturní uplatnění a rozvoj, kladný vztah ke společenským hodnotám, povzbuzení zájmu
- aktivní účast ve společnosti, podpora skupinového vzdělání, posilování samostatnosti svěřenců, podněcování ke společnému jednání. (Vážanský, 2001, str. 117).

4.4. Nové přístupy v pedagogice

Pedagogika volného času vytváří nové formy práce s dětmi a mládeží a také se prolíná se sociální pedagogikou.

Nové přístupy kladou velký důraz na vzájemné vztahy a to celkově mezigenerační, ale i mezi pedagogy a mladými lidmi. Jsou výrazně zaměřené na specifické skupiny, kde řeší převážně jeden úkol.

Vyžadují spojení, jsou mezigenerační, mnohdy veškerou činnost dělají dobrovolníci, bývají odborně zranitelní a vznikají často ze spontánní iniciativy.

Nové výchovné metody:

Animace

Výchovná metoda založená na vztazích a hledání vlastní cesty životem, realizovat svou svobodu autonomie. Tato metoda umožňuje poznávat sebe i druhé, je založená na dobrovolnosti a na možnosti volby. Animace může být zaměřená na sociální skupiny v určitých oblastech.

Výchova zážitkem

Za zakladatele je považován Kurt Hahn. Jedná se o metodu, kde se především formou silného zážitku a prožitku překoná krize. Předpokládá se, že prožití některých podnětů může vést k pozitivnímu rozvoji osobnosti. Tato výchova bývá obvykle fyzicky náročná a může vést ke změně budoucího jednání a chování jedince.

Sociální asistenti- terénní práce (streetwork)

Jedná se o formu práce v přirozeném prostředí a o vyhledávání lidí, kteří se v tomto prostředí pohybují. Práce asistenta spočívá v tom, že navazuje kontakt s těmito lidmi a napomáhá jim s odbornou pomocí, radí a kontaktuje potřebná centra. Je zde velice důležitá důvěra.

(Pávková, 2002, str. 75-80)

5. Vliv rodiny na výchovu ve volném čase

5.1. Rodina

Rodina je základním a významným činitelem ve výchově dítěte. Rodina má vliv na vytváření osobnosti dítěte, na individuální vývoj, utváření hodnotových orientací, vytváření postojů a názorů. Rodina má na dítě buď pozitivní, nebo negativní vliv na výchovu. (Pávková, 2002, str. 133).

Rodina je jednou ze základních složek společnosti, vytváří předpoklady k rozvoji osobnosti v socializačním procesu a je důležitým tématem v oborech sociologie a sociální psychologie. Rodina je základ pro dítě a dítě produkt rodiny. V dítěti se odráží vlastnosti rodiny, rodinné klima, rodinná morálka a styl rodinného žití. (Helus, 2007, str. 135)

Ve všech známých společenstvích a kulturách se zkoumá rodina včetně její historie. Je to nezastupitelná významná společenská instituce, jejímž významem se zabývají lékařské a biologické vědy, pedagogika, psychologie, sociologie a další společenské a vědní disciplíny. (Přadka, 2004, str. 26).

Rodina je vnímána jako významná křehká instituce již dlouho, plní řadu funkcí a rolí. Považuje se za unikátní prostředí, které má velký význam na vývoj jedince. Rodina je vždy spojena s konkrétním prostorem. (Procházka, 2012, str. 101).

Rodinu označujeme jako základní, primární a neformální sociální skupinu, která má různou velikost, je různě vnitřně strukturovaná a má rozličné vazby na společnost.

(Přadka, 2004, str. 26).

Znaky současné rodiny

1) Rodina nukleární (jádrová)- tvoří ji dvojice partnerská nebo manželská a děti. Jsou v ní důvěrné vztahy, plánování budoucnosti, vzájemná spolupráce.

2) Manželská rodina- manželé pečující o své děti nebo o děti osvojené nebo z předchozích manželství.

3) Dvou a vícegenerační rodina- manželský pár s dětmi, žijící s rodiči nebo prarodiči v příbuzenské vazbě. Tradiční zvyklosti, převážně na venkovských obydlich.

4) Rodina intimně vztahová- soukromý prostor, dítě ještě před manželstvím.

5) Rodina privátní individualizace- každý člen rodiny si musí poradit sám se sebou.

(Helus, 2007, str. 137-139).

Různé třídění rodin podle typologie:

- počet členů
- příslušnost k sociální vrstvě
- prestiž a moc v rodině

Členění rodiny podle amerického sociologa M. Sussmana:

- 1) základní rodina
 - 2) manželská rodina
 - 3) rodina s jedním rodičem
 - 4) svobodný dospělý
 - 5) třígenerační rodina
 - 6) manžel zaměstnán, žena v domácnosti, děti studující
 - 7) příbuzenské velké rodiny
 - 8) rodina druhé kariéry
- (Přadka str. 27)

B. Kraus z pohledu sociální pedagogiky uvádí charakteristiky současné rodiny:

- socioekonomická diferencovanost rodin (zadluženost domácností, dopady nezaměstnanosti)
- nestabilita rodiny (děti vyrůstají v rozvedených rodinách)
- přetížení rodiny (rodiče workholici nebo pracovně vytížení)
- dezintegrace rodiny (veškerý čas tráví rodina u elektroniky a internetu)
- rodina se zmenšuje (jednočlenné domácnosti, svobodné matky)
- izolovanost rodiny (sociální nejistoty, nedůvěra v sousedy)

- demokratizace uvnitř prostředí rodiny (stejné postavení obou rodičů v rodině)
(Procházka, 2012, str. 114-116)

Sak ve své knize *Proměny české mládeže* uvádí dvě rizikové skupiny rodičů. Za nejvíce rizikovou považuje rodinu nezaměstnaných rodičů, kteří mají finanční a existenční problémy. Druhá riziková skupina rodin jsou rodiny podnikatelů, kteří nemají na své děti čas a zahrnují děti luxusem a penězi, tím se jim snaží nahradit čas, který se jim nevěnují (Sak 8 kapitola).

5.2. Funkce rodiny a styly výchovy

1) Biologicko- reprodukční funkce- nový smysl života je narození dítěte, velké výzvy a cíle partnerských vztahů, známka dospělosti a zralosti, důležitá funkce pro celou společnost. Současným trendem je odklad rodičovství a tím vzniká pokles porodnosti.

Helus ve své knize uvádí proč a jaká rozhodnutí mít dítě přináší:

- pro matku zásah do kariéry, ztráta kontaktu a prací a profesí
- zásah do způsobu života, matka ručí nejen za sebe, ale- i za dítě
- zásah do ekonomiky, dítě je finančně náročné
- zásah do vztahu, zátěž na partnera, starosti
- zdravotní rizika
- krize společnosti a světová (Helus, 2007, str. 144-145).

2) Sociálně- ekonomická funkce- zajištění materiální existence členů rodiny, sociální podmínky a potřeby členů rodiny.

3) Výchovná funkce- výchovná péče o děti, cílevědomé a záměrné naplnění výchovné funkce.

4) Socializační funkce- rodina vytváří dítěti návyky a způsoby chování v dané společnosti potřebné. Významné jsou osoby a role v rodině.

5) Emocionální funkce- rodina je prostředí citového zázemí, bezpečí, životní jistoty a lásky. Do dětství připoutání matky s dítětem.

6) Ochranná a domestikační funkce- péče o členy rodiny, zajištění zázemí prarodičům, každý člen někam patří, takový vytváří pocit rodina.

7) Rekreační a regenerační funkce- rodina tráví volný čas společnými zájmy (Procházka, 2012, str. 103-110).

- Autoritářská výchova: příkazy, zákazy, dirigování, manipulativní výchova, tresty a odměny
- Liberální výchova: volná výchova podporující kreativitu dítěte. Dítě si samo najde vlastní cestu.
- Demokratická výchova: zachování autority v rodině, výchovatelská snaha o harmonii

(Procházka, 2012, str. 108).

K častým příčinám neplnění kvalitní výchovy dítěte patří nesprávné výchovné metody, odborná pomoc. Na dítě má také velký vliv kontakt v rodině, chování rodičů, hodnotové zážitky. Ovlivňuje výchovu též rozvod rodičů a střídavá péče o dítě.

(Pávková, 2002, str. 134).

Heluz se ve své knize zamýšlí nad deseti nejdůležitějšími funkcemi rodiny, některé jsou důležité pro určitý věk a jiné se projevují v celém životě jedince. Dodržování těchto deseti funkcí v rodině označuje rodinu jako funkční, která odpovídá potřebám dítěte a rozvíjí jeho osobnost.

Uvádí zde jako první uspokojování základních potřeb dítěte, jedná se především o jeho první roky života. Uspokojení psychických potřeb dítěte, projevy lásky, pohodlí, pohyb, biopsychické potřeby. Vznikají tak optimální podmínky pro vývoj dítěte. Jako další funkcí uvádí to, že dítě musí mít pocit, že někam patří, má svoje rodiče a svůj domov.

Důležité součástí pro dítě jsou od narození mezilidské vztahy, které začínají nejdříve v rodině. A s tím souvisí i další funkce, kterou můžeme zmínit a to prostor ve které dítě žije a pohybuje se. Sblíží se s věcmi kolem sebe a poznává nové věci, souvisí to i s další funkcí, kterou je vybavenost věcí v rodinném prostředí, též důležité pro rozvoj dítěte. Rodina napomáhá vytvořit obraz vzoru matky a otce a vkládá prvopočátní prožitek sebepojetí, dítě ve svém vzoru matky nebo otce vytváří svou osobnost a utváří si vlastní vzor, který v některých ohledech napodobuje.

Rodina aktivně zapojuje dítě a tím ho učí ohleduplnosti, úcty, zodpovědnosti, upevňuje a rozvíjí vědomí povinnosti. Včleňuje dítě do rodinných vztahů, kde mu utváří pohled do více generací a navozuje tím i vzájemné vztahy a to nejen v rodině, ale-i v širším okolí.

Dítě by mělo mít pocit, že rodina mu může nabídnout pomoc, útočiště, může se svěřit a očekávat moudré rozhodnutí nebo vyslechnutí. Dítě by mělo mít také

vztah s rodinou takový a vědět, že jakýkoliv problém se dá řešit a může se s ním kdykoliv svěřit, bez následku trestu. Rodina by měla dítěti též ukázat, že některé věci nejsou, tak složité, jak mohou vypadat a někdy se mohou řešit i s humorem nebo odkladem bez postihu.(Helus, 2007, str. 149-151).

Rodinné prostředí má silný vliv na všechny její členy. Psychologové sledují hlavně výchovnou funkci v rodině.

M. Přadka rozděluje ve své knize výchovu na dva činitele:

- subjektivní : závislé na hodnotové orientaci
- objektivní : ekonomické, společenské a další podmínky života v rodině

(Přadka, 2004, str. 28).

5.3. Typy rodin

Typy rodin podle jejich funkčnosti vzhledem k dítěti rozděluje Helus ve své knize do pěti kategorií:

1) Rodiny stabilizačně funkční: kvalitní a optimální vývoj dítěte probíhající v jeho prospěch.

2) Rodiny funkční s přechodnými problémy: nejvíce vyskytované rodiny, běžné problémy v rodině, které dokáží členové rodiny řešit. Problémy spojené s běžným životem.

3) Rodiny problémové: problémové plnění některých nebo všech funkcí, hrozba rozpadu rodiny.

4) Rodiny dysfunkční: děti v této rodině jsou vážně ohroženy, vyskytují se zde poruchy funkcí rodiny, nutná odborná pomoc.

5) Rodiny funkční: rodina dítě ohrožuje a dítěti škodí, nutné odebrání dítěte z rodiny.

(Helus, 2007, str. 152, Procházka, 2012, str. 113).

6. Vliv vrstevníků na trávení volného času

6.1. Sdružování dětí a vrstevnické skupiny

Sdružování dětí a mládeže je velmi častý způsob jejich trávení volného času. Sdružování prošlo zásadními změnami a to hlavně v druhé polovině 20. století.

Sdružování je:

Dobrovolné rozhodnutí dítěte a mladého člověka do sdružení vstoupit a účastnit se jeho činnosti, přijmout jeho hotovou orientaci a uplatňovat jeho cíle, obsahové a organizační zásady, svoje znalosti a dovednosti, aktivitu a čas nevyužívat pouze pro vlastní rozvoj nebo podíl na výhodách, nýbrž také ve prospěch svých vrstevníků nebo prostředí (obce, příroda) (Hofbauer, 2004, str. 98).

Vrstevnickou skupinu vytvářejí lidé dobrovolným shromážděním, jsou přibližně stejného věku a obdobných zájmů. Převážně to bývá skupina stejného pohlaví a ze stejných sociálních vrstev, navazují mezi sebou mezilidské kontakty. S této skupiny se může vyvíjet negativní i pozitivní skupina ke společnosti. Záleží na členech a způsobech chování (Hofbauer, 2004, str. 99).

V období adolescence vzniká nejvíce vrstevnických skupin neboli peer skupin. Ovlivňování vrstevnické skupiny bývá převážně pomocí hromadných sdělovacích prostředků a informačních technologií. Dnes se jedná převážně o komunikaci pomocí počítače (Pávková, 2002, str. 34).

Motivací být v této skupině může být také možnost trávit čas s vrstevníky, objevování, zkoušení, mluvení o stejných tématech. Mohou se zde projevit i negativní jevy, může to být např.: šikana, lhostejnost, atd. (Pávková , 2002, str.55).

Možnosti rozdělení vrstevnických skupin podle kritérií:

- velikost skupiny
- vznik skupiny
- vztah skupiny a jedince
- struktura skupiny (Procházka, 2012, str. 119).

Vrstevnickými skupinami se zabývá především sociální pedagogika. V těchto skupinách si starší mládež hledá životního nebo sexuálního partnera a přátele. Mají převážně stejné zájmy a stejný styl života (Přadka, 2004, str. 31-32).

6.2. Význam kultury a umění ve volném čase

Na území naší republiky je velice rozvinutá kulturní tvorba a hudební, výtvarní a literární umění. V mnoha regionech se dodržují tradice a uctívají se představitelé spojení s určitým regionem nebo městem. Často jim bývá v daném městě nebo vesnici vybudováno i muzeum nebo galerie.

Na přelomu 20. a 21. století došlo ke kvalitnímu vybudování sítí kulturních zařízení pro děti, mládež a dospělé. V současnosti se snaží různé společnosti a firmy

investovat do kulturních zařízení. Neziskové organizace oslovují sponzory a mají snahu využítí dotací.

Zejména v posledních letech se snaží kulturní zařízení přizpůsobit dětem a mládeži, odborníci si uvědomují, že kultura má velký vliv na kvalitu osobnosti dětí a mládeže. Též vznikají dětská muzea, nové programy, zájmová centra a zajímavá nabídka celodenního využití volného času.

Nové pedagogické disciplíny zabývající se o kulturu

Bibliopedagogika, kulturní pedagogika, galerijní pedagogika, muzejní pedagogika, divadelní pedagogika, hudební pedagogika.

Oborové didaktiky se věnují problematice spolupráce školy a kulturních zařízení.

(Němec, 2002, str. 45-50).

Sak se ve své knize *Proměny české mládeže* zdůrazňuje, jak vzdělání rodičů působí na sociokulturní úroveň rodiny. Podle jeho názoru:

Bohatší sociální pole a kulturnější rodinné prostředí příznivěji ovlivňuje kulturní rozvoj dítěte. Tím je dítěti dán základní směr k zajištění jeho kulturní orientace.

(Sak kapitola 6.)

Kulturní zařízení, která nejvíce oslovují děti a mládež:

- kina (velký komerční tlak reklam)
- divadla (městská, loutková, venkovní)
- přírodovědná zařízení (botanické a zoologické zahrady, planetária)
- knihovny, muzea a galanterie

Tyto instituce plní funkce specifické jako zařízení, kde vytvářejí dětem hodnoty, zachovávají kulturu. Zároveň vedle toho plní také funkci instituce výchovně-vzdělávací.

Oblastí kultury a kulturních zařízení se zabývá kulturní pedagogika, jejím úkolem je reflektovat a rozvíjet cíle, metody, formy kulturně pedagogických aktivit v kulturních a vzdělávacích zařízeních.

Moderní společnost, která zabezpečuje síť kulturních institucí se jmenuje kulturní edukace pro děti a mládež. (Němec, 2002, str. 50-51).

6.3. Sport a hry

V dějinách pedagogiky se vždy najde nějaká zmínka o vlivu hry na výchovu. Funkce her a jejich struktura se vlivem civilizace v průběhu let mění, ale význam zůstává stejný.

V 16. století se mluví o didaktických hrách, jako o lákadlech ve výchovné funkci.

Hra do výchovného systému je zařazena J.A. Komenským, kdy začíná výchovná funkce her převyšovat ostatní a stává se výchovným prostředkem. V mimoškolní výchově hra tvoří zájmové vzdělání (Němec, 2002, str. 83-84.).

Hru můžeme jako pojem charakterizovat různě. Může se jednat o hru didaktickou, divadelní, sportovní, počítačovou, atd. Hra může být tělesná nebo duševní činnost, která vychází z přirozenosti, má určitá pravidla a vede k určitému cíli (Němec, 2002, str. 87).

Podstata a specifikace hry

- hra je zábava
- ve hře máme danou roli
- hra musí dávat smysl
- pomocí hry něco prožijeme
- formou hry poznáváme sebe i ostatní
- hrou si vytvoříme určitý model
-

Příprava na jakoukoliv hru musí být velice propracovaná a důsledná, nesmí se podcenit. Organizátor musí dát přesné instrukce, dodržet bezpečnost zásad a během hry motivovat aktéry. (Němec, 2002, st. 87-93).

Pávková ve své knize zmiňuje hru jako výchovný prostředek, který patří k nejoblíbenějším činnostech ve volném čase a působí jako relaxace. Nenásilným ovlivňováním formou hry můžeme lépe poznávat děti. Hra má velice kladné působení a lidskou osobnost a rozvoj. Ve vyšším věku má hra většinou vzdělávací funkci. (Pávková, 2002, str. 89).

Velký význam hry a hraní přispívá také na tělesnou zdatnost dětí. Pohyb je důležitý pro vývoj dítěte a to jak na psychický, tak fyzický. Hra by měla být zaměřena také na atletiku, sportovní hry, turistiku, gymnastiku.

Důležitý je kontakt s přírodou a využívání sezónních sportů. (Pávková, 2002, str. 97).

6.4. Problémy spojené s negativními vlivy

V posledních desetiletích se klade velký důraz na prevenci proti negativním jevům, které působí na děti a mládež.

Pedagogika se zaměřuje především na rizikové a znevýhodněné skupiny dětí a mládeže. V současnosti pokud není mladý člověk podporován ze strany dospělých nebo institucí, tak je vystaven velmi často negativním vlivům společnosti.

Záleží na něm samotném, jakým směrem se vydá. Prevencí negativních jevů jsou také zařízení volného času a tradiční aktivity, vždy však záleží u mladého člověka na rodině a vrstevnických skupinách, ve kterých se pohybuje a tráví volný čas.

(Pávková, 2002, str.183-184).

Mezi problematiku nevyužívání aktivit a zařízení ve volném čase můžeme označit také vliv médií.

Děti a mládež se často a téměř všude setkává s počítačem a tím se může vytvořit vznik problematiky tzv. virtuálních drog, kdy dochází ke ztrátě přátel, somatickým potížím, zanedbání zájmů a rozpadu osobního života. U dětí to má také velice špatný vliv na rozvoj chování- stávají se z nich agresori, zhoršení prospěchu ve škole, únava a obezita.

Pro školní prostředí je typickým problémem šikana, záškoláctví a vandalismus. Opět se jedná především ovlivněním jedince vrstevnickou skupinou, partou.

U mládeže se setkáváme i s problémem jako je závislost na návykových látkách. Jedná se především o problémy spojené s alkoholismem, drogovou závislostí a gamblingem.

Tato mládež se díky problémům spojeným s těmito látkami stává agresivní, roste u nich kriminalita a celkové zanedbání jedince. (Procházka, 2012, str. 141-151).

7. Praktická část

7.1. Cíle a zaměření praktické části

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak tráví volný čas studenti středních a vysokých škol. Ve výzkumu se porovnávalo kolik času mají studenti, zda jsou spokojeni s jeho trávením. Zjišťovala jsem, zda se studenti ve volném čase nudí a k čemu využívají volný čas. Z jakého důvodu se třeba nemohou věnovat aktivitě, kterou by chtěli nevolném čase provozovat.

Zaměřila jsem se nejoblíbenější činnost ve volném čase a zajímalo mě, jestli se jedná například o aktivitu, kterou provozují od dětství. Za důležitou považuji také otázku ohledně využívání studentů počítače ve volném čase a také co by změnili na tom, jak tráví volný čas.

7.2. Charakter a použité metody průzkumu

Pomocí anonymního dotazníku byl proveden kvantitativní výzkum (viz příloha číslo 1). Osloveni byli respondenti druhých a třetích ročníků na Střední škole a Vyšší odborné škole cestovního ruchu v Českých Budějovicích a respondenti prezenční formy studia na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích na Teologické a Zdravotně sociální fakultě. Vzhledem k výběru škol odpovídající budou převážně ženy a podle typu škol studenti středních škol. Respondenti odpovídali na 13 otázek, přičemž u 12 z nich byla jednoznačná odpověď z nabízených možností a jedna otázka byla otevřená, kde odpověď byla volnou formou.

7.3. Předpoklady výzkumného šetření

Na základě již vytvořených výzkumů na volný čas dětí a mládeže a osobních zkušeností předpokládám, že odpovědi studentů v dotazníku budou podle mých předpokladů:

Předpoklad č.1

Dle mého předpokladu na základě rozvrhu studentů mají zhruba respondenti 4-5 hodin denně volného času.

Předpoklad č.2

Lze předpokládat, že nadpoloviční většina bude spokojena s trávením svého volného času.

Předpoklad č.3

Lze předpokládat, že nadpoloviční většina respondentů se nudí občas.

Předpoklad č.4

Lze předpokládat, že nejoblíbenější aktivní aktivitou trávení volného času je sport a pasivní počítač.

Předpoklad č.5

Lze předpokládat, že nadpoloviční většina chodí za kulturou 2x měsíčně.

Předpoklad č.6

Lze předpokládat, že počítač využívají respondenti nejčastěji ke komunikaci s ostatními.

Předpoklad č. 7

Lze předpokládat, že nejoblíbenější činností ve volném čase u nadpoloviční většiny bude počítač.

Předpoklad č.8

Lze předpokládat, že k nejčastější formě trávení volného času je organizovaná činnost.

Předpoklad č.9

Lze předpokládat, že hlavním problémem, proč se nemohou studenti věnovat různým aktivitám je finanční situace v rodině.

7.4. Výsledky a vyhodnocení výzkumného šetření

Vytvořené dotazníky na vybraných školách byly prostřednictvím mou oslovených a předem obeznámených učitelů rozdány studentům při vyučování. Učitelé poskytli respondentům potřebné informace a poté byly dotazníky studenty vyplněny a ihned sebrány, tím došlo k 100 % návratnosti a tím se zamezilo neodevzdáním dotazníků. Celkem bylo rozdáno 140 kusů dotazníků, které budou následně vyhodnoceny. V grafech jsou čísla znázorněna procenty.

Otázka č.3 Kolik máš zhruba denně volného času?

Graf + tabulka č.1: Poměr hodin volného času studentů během dne

Předpoklad č. 3

Dle mého předpokladu na základě rozvrhu studentů mají zhruba respondenti 4-5 hodin denně volného času.

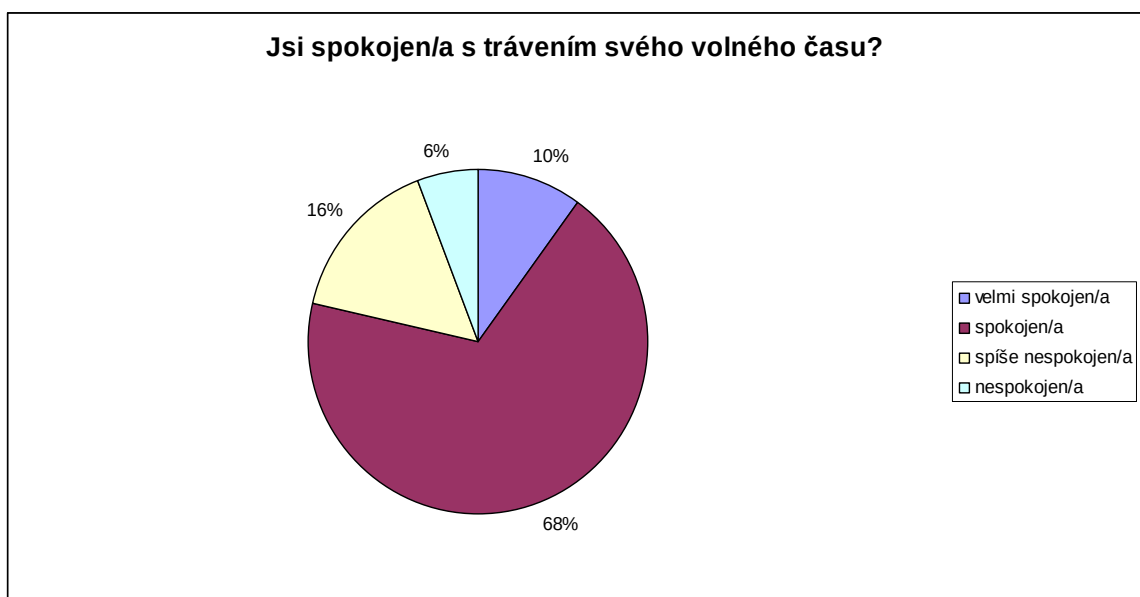
Vyhodnocení předpokladu:

Výsledek podle předpokladu, nejvíce respondentů má denně 4-5 hodin volného času. Podle porovnání studentů tento výsledek odpovědělo 32 žen z 56 SŠ, 12 mužů z 26 SŠ, 20 žen z 10 VŠ a 0 z 6 mužů VŠ. V grafu č.1 je zobrazen výsledek v procentech. Volného času 4-5 hodin denně uvedlo 64 (46%) respondentů, 3-4 hodiny 56 (40%) respondentů, 1-2 hodiny 20 (14 %) respondentů, žádný čas uvedlo 0 (0%) respondentů.

Studium	1-2 hodiny	3-4 hodiny	4-5 hodin	žádný
SŠ ženy	6	16	32	0
VŠ ženy	6	28	20	0
SŠ muži	6	8	12	0
VŠ muži	2	4	0	0
Celkem SŠ	12	24	44	0
Celkem VŠ	8	32	20	0

Otázka č.4 Jsi spokojen/a s trávením svého volného času?

Graf + tabulka č.2: Poměr spokojenosti s trávením volného času

Předpoklad č.4

Lze předpokládat, že nadpoloviční většina bude spokojena s trávením svého volného času.

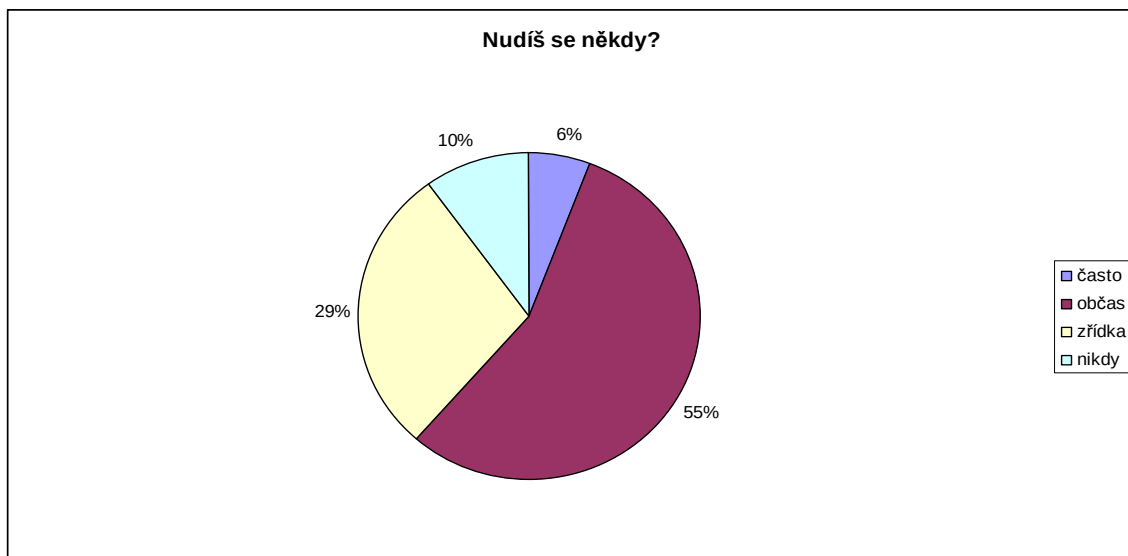
Vyhodnocení předpokladu:

Výsledek podle předpokladu, nejvíce respondentů je spokojeno se svým trávením volného času, konkrétně 32 z 54 žen SŠ, 24 z 26 mužů SŠ, 36 z 54 žen VŠ, 4 z 6 mužů VŠ. V grafu č.2 je uveden výsledek v procentech. Spokojeným s trávením volného času uvedlo 96 (68 %) respondentů, spíše nespokojeno uvedlo 22 (16 %) respondentů, velmi spokojeno 14 (10%) a nespokojeno 8 (6 %) respondentů.

Studium	velmi spokojen/a	spokojen/a	spíše nespokojen/a	nespokojen/a
SŠ ženy	6	32	14	2
VŠ ženy	6	36	6	6
SŠ muži	2	24	0	0
VŠ muži	0	4	2	0
Celkem SŠ	8	56	14	2
Celkem VŠ	6	40	8	6

Otázka č.5 Nudíš se někdy?

Graf + tabulka č.3 Poměr nudy u oslovených respondentů

Předpoklad č.5

Lze předpokládat, že nadpoloviční většina respondentů se nudí občas.

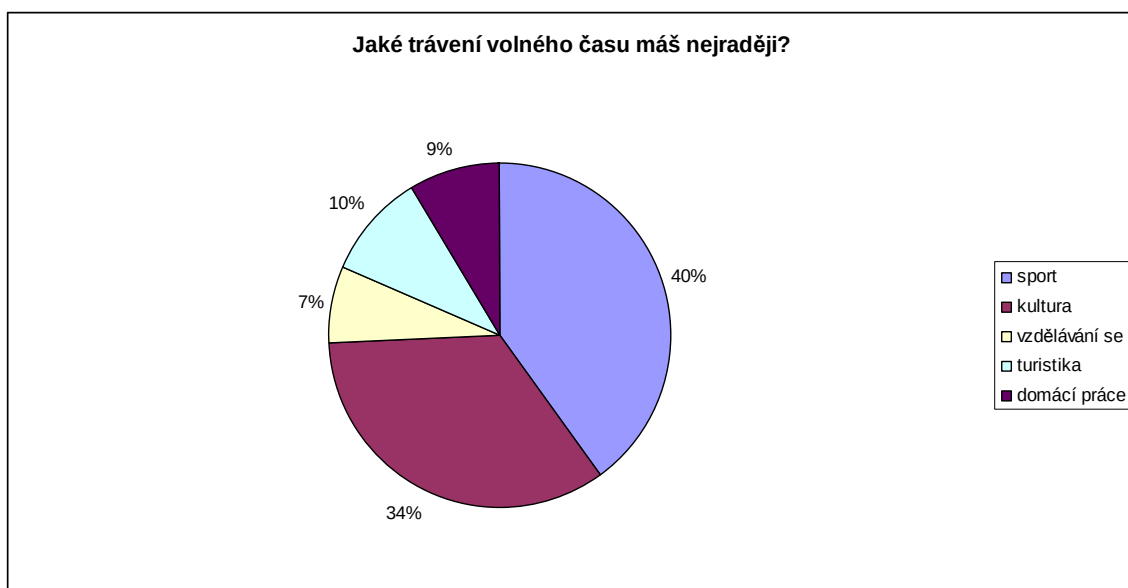
Vyhodnocení předpokladu:

Výsledek podle předpokladu, nadpoloviční většina zvolila střed výběru odpovědi. Podrobný výsledek 34 z 54 žen SŠ, 16 z 26 mužů SŠ, 24 z 54 žen VŠ, 4 z 6 mužů VŠ. V grafu č. 3 je znázorněn výsledek v procentech. Občas se nudí ve volném čase uvedlo 78 (55 %) respondentů, zřídka uvedlo 40 (29 %), nikdy uvedlo 14 (10 %) a často se nudí v volném čase uvedlo 8 (6%) respondentů.

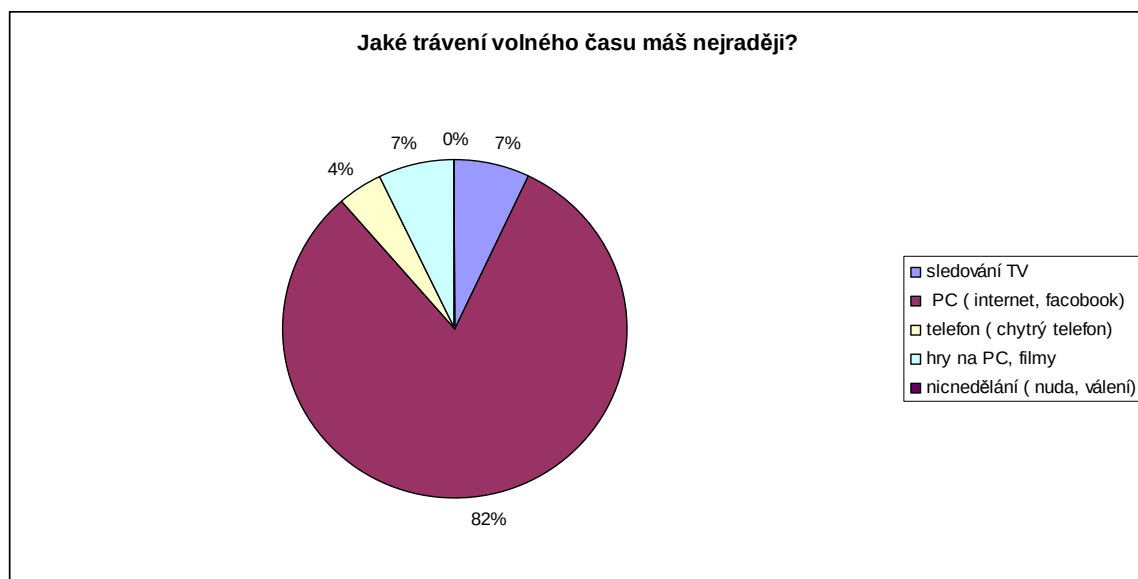
Studium	často	občas	zřídka	nikdy
SŠ ženy	6	34	12	2
VŠ ženy	2	24	20	8
SŠ muži	0	16	6	4
VŠ muži	0	4	2	0
Celkem SŠ	6	50	18	6
Celkem VŠ	2	28	22	8

Otázka č.6 Jaké trávení volného času máš nejraději?

Graf + tabulka č. 4 Poměr aktivního trávení volného času

Graf + tabulka č. 5 Poměr pasivního trávení volného času

Předpoklad č.6

Lze předpokládat, že nejoblíbenější aktivní aktivitou trávení volného času je sport a pasivní počítač.

Vyhodnocení předpokladu- aktivní činnost:

Výsledek je zhruba podle očekávání, nejoblíbenější aktivní činností respondentů ve volném čase je sport. Konkrétně 16 z 54 žen SŠ, 22 z 54 žen VŠ, 18 z 26 mužů SŠ a 0 z 6 mužů VŠ. V grafu č. 4 je znázorněn výsledek v procentech. Sport jako nejoblíbenější činností ve volném čase uvedlo 56(40 %), kulturu 48(34 %), turistiku 14(10 %), domácí práce 12(9 %) a vzdělávání se 10(7 %) respondentů.

Vyhodnocení předpokladu- pasivní činnost:

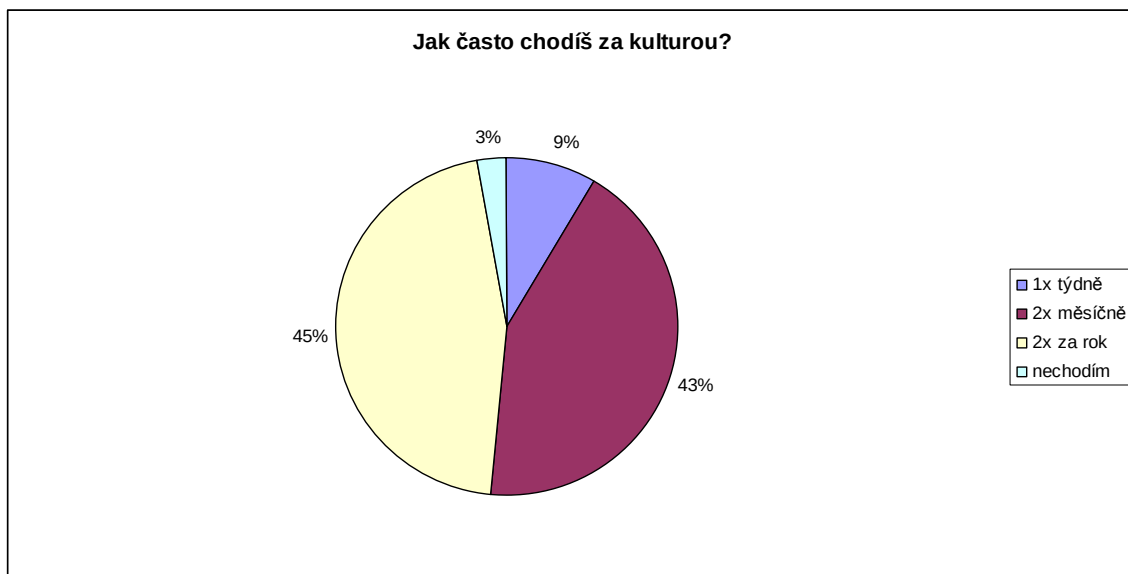
Výsledek se opět potvrdil a to dle očekávání, pasivní trávení volného času respondentů je převážně u počítače. Konkrétně 52 z 54 žen SŠ, 40 z 54 žen VŠ, 20 z 26 mužů SŠ a 2 z 6 mužů VŠ. V grafu č.5 je znázorněn výsledek v procentech, pasivně u počítače tráví volný čas 114(82 %) respondentů, sledování televize 10(7%), hraní her upřednostňuje 10(7%) a nicnedělání 0(0%) respondentů.

Studium	sport	kultura	vzdělávání se	turistika	domácí práce
SŠ ženy	16	24	2	4	8
VŠ ženy	22	14	6	10	2
SŠ muži	18	4	2	0	2
VŠ muži	0	6	0	0	0
Celkem SŠ	34	28	4	4	10
Celkem VŠ	22	20	6	10	2

Studium	sledování TV	PC	telefon	hry na PC, filmy	nicnedělání
SŠ ženy	0	52	2	0	0
VŠ ženy	8	40	4	2	0
SŠ muži	2	20	0	4	0
VŠ muži	0	2	0	4	0
Celkem SŠ	2	72	2	4	0
Celkem VŠ	8	42	4	6	0

Otázka č. 7 Jak často chodíš za kulturou?

Graf + tabulka č.6 Poměr jak často navštěvují respondenti kulturní zařízení

Předpoklad č.7

Lze předpokládat, že nadpoloviční většina chodí za kulturou 2x měsíčně.

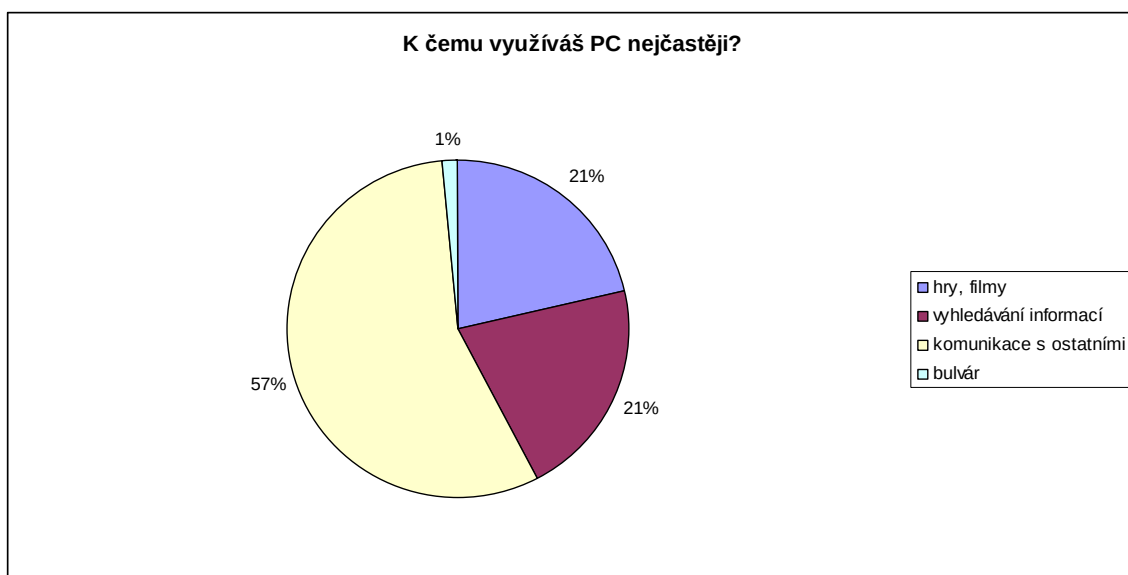
Vyhodnocení předpokladu:

Zde se výsledek nepotvrdil, nejvíce respondentů odpovědělo, že navštěvuje kulturní zařízení 2x za rok poté v zápětí je odpověď 2x měsíčně. Konkrétně 26 z 54 žen SŠ, 26 z 54 žen VŠ, 10 z 26 mužů SŠ, 2 z 6 mužů VŠ. V grafu č.6 je znázorněn výsledek v procentech. Za kulturou 2x ročně odpovědělo 64 (45 %), 2x měsíčně 60 (43%), 1x týdně 12 (9%) a nechodí odpovědělo 4 (3%) respondentů.

Studium	1x týdně	2x měsíčně	2x za rok	nechodím
SŠ ženy	4	22	26	2
VŠ ženy	4	22	26	2
SŠ muži	2	14	10	0
VŠ muži	2	2	2	0
Celkem SŠ	6	36	36	2
Celkem VŠ	6	24	28	2

Otázka č. 8 K čemu využíváš počítač nejčastěji?

Graf + tabulka č. 7 Poměr využívání počítače respondentů

Předpoklad č.8

Lze předpokládat, že počítač využívají respondenti nejčastěji ke komunikaci s ostatními.

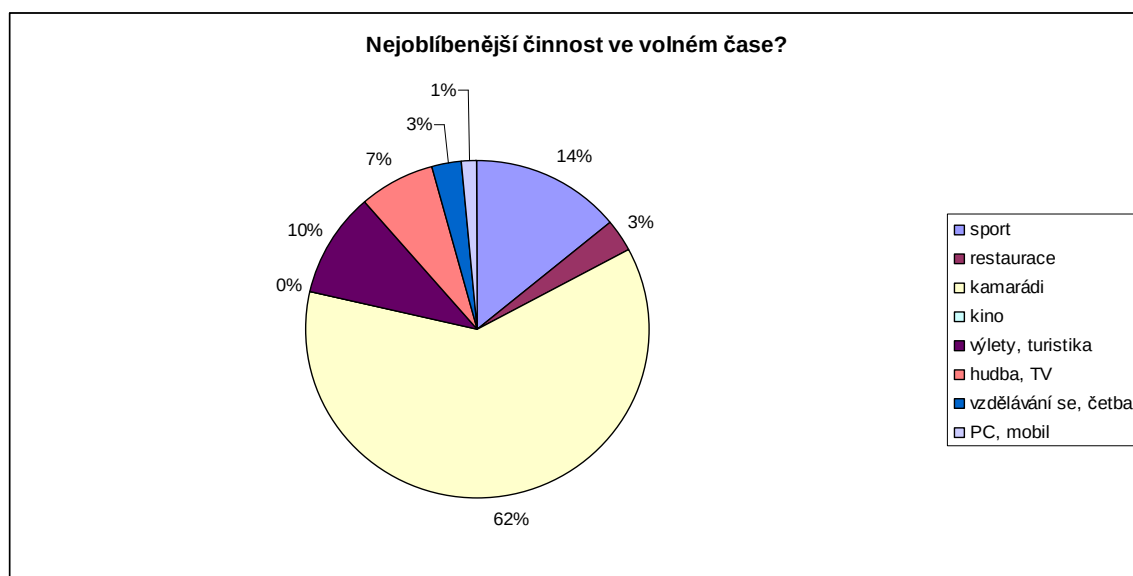
Vyhodnocení předpokladu:

Výsledek se nepotvrdil největší počet respondentů odpověděl, že využívá nejčastěji počítač ke komunikaci s ostatními. Konkrétně 42 z 54 žen SŠ, 24 z 54 žen VŠ, 10 z 26 mužů SŠ a 4 z 6 mužů VŠ. Výsledek je znázorněn v procentech v grafu č. 7, nejčastěji počítač ke komunikaci s ostatními odpovědělo 80(57 %) respondentů, hry 30(21 %), vyhledávání informací 28(21%), bulvár 2 (1%) respondentů.

Studium	hry, filmy	vyhledávání info	kommunikace	bulvár
SŠ ženy	6	4	42	2
VŠ ženy	10	20	24	0
SŠ muži	12	4	10	0
VŠ muži	2	0	4	0
Celkem SŠ	18	8	52	2
Celkem VŠ	12	20	28	0

Otázka č. 9 Nejoblíbenější činnost ve volném čase?

Graf + tabulka č. 8 Poměr neoblíbenější činnosti ve volném čase

Předpoklad č. 9

Lze předpokládat, že nejoblíbenější činností ve volném čase u nadpoloviční většiny bude počítač.

Vyhodnocení předpokladu:

Předpoklad se zde nepotvrdil, předpokládaná odpověď je kupodivu zobrazena v nejmenším počtu. Nejčastější odpověď u respondentů jako nejoblíbenější činnost ve volném čase uvedli kamarády. Konkrétně 40 z 54 žen SŠ, 34 z 54 žen VŠ, 8 z 26 mužů SŠ a 4 z 6 mužů VŠ. V grafu č. 8 je znázorněn výsledek v procentech, jako

nejoblíbenější činnost kamarády ve volném čase uvedlo 86 (62 %)respondentů. Poté uvedlo 20 (14 %) sport, 14 (10%) turistiku, 10 (7%) hudbu, restaurace 4 (3%), vzdělávání 4 (3%), počítač 2 (1%).

Studium	sport	restaurace	kamarádi	kino, divadlo	výlety, turistika	hudba, TV	vzdělávání se, četba	PC, mobil
SŠ ženy	4	0	40	0	2	4	2	2
VŠ ženy	4	0	34	0	12	2	2	0
SŠ muži	12	2	8	0	0	4	0	0
VŠ muži	0	2	4	0	0	0	0	0
Celkem SŠ	16	2	48	0	2	8	2	2
Celkem VŠ	4	2	38	0	12	2	2	0

Otázka č. 10 K čemu využíváš nejčastěji svůj volný čas?

Graf + tabulka č.9 Poměr nejčastější činnosti ve volném čase respondentů

Předpoklad č.10

Lze předpokládat, že k nejčastější formu trávení volného času je organizovaná činnost .

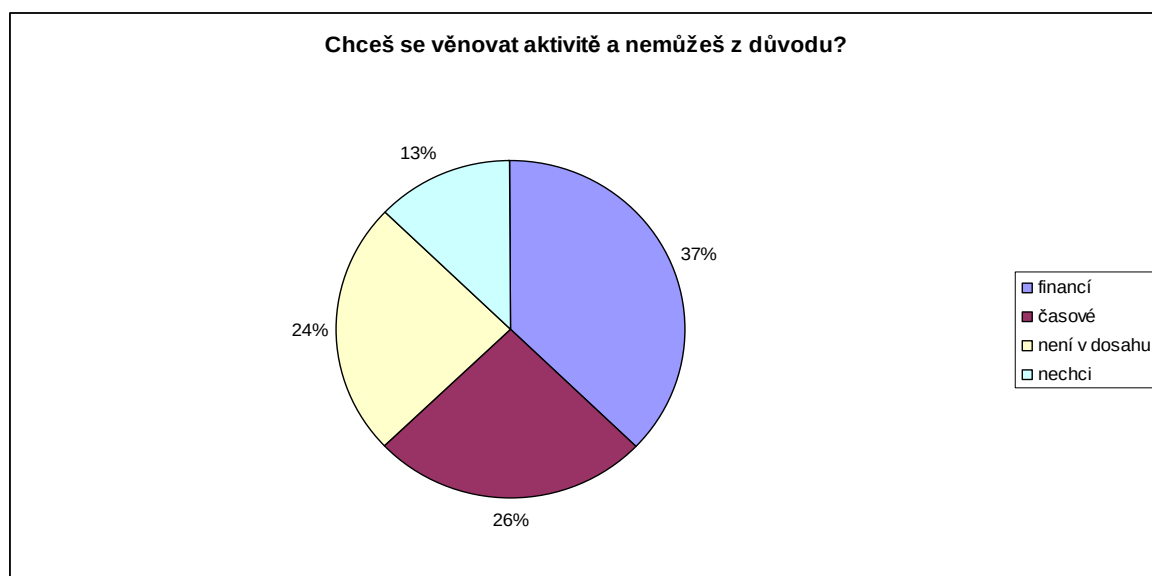
Vyhodnocení předpokladu:

Výsledek se potvrdil, nejčastěji využívají respondenti svůj volný čas k organizované činnosti (zálibám). Konkrétně 32 z 54 žen SŠ, 26 z 54 žen VŠ, 14 z 26 mužů SŠ a 6 z 6 mužů VŠ. V grafu č. 9 znázorněn výsledek v procentech, nejčastěji využívá volný čas k organizované činnosti 78 (57 %) respondentů. Poté 44 (31%) k odpočinku, 16 (11%) o činnosti ve volném čase nepřemýšlí a 2 (1%) využívá nejčastěji volný čas k nicnedělání.

Studium	k odpočinku	k organizované činnosti	nicnedělání	nepřemýšlím o tom
SŠ ženy	18	32	2	2
VŠ ženy	20	26	0	8
SŠ muži	6	14	0	6
VŠ muži	0	6	0	0
Celkem SŠ	24	46	2	8
Celkem VŠ	20	32	0	8

Otázka č. 11 Chceš se věnovat aktivitě a nemůžeš z důvodu?

Graf+ tabulka č. 10 Poměr důvodů nevěnování aktivit ve volném čase

Předpoklad č.11

Lze předpokládat, že hlavním problémem, proč se nemohou studenti věnovat různým aktivitám je finanční situace v rodině.

Vyhodnocení předpokladu:

Výsledek se opět potvrdil, hlavní příčinou, proč se respondenti nevěnují ve volném čase aktivitě, které by chtěli, jsou finance. Konkrétně 26 z 54 žen SŠ, 20 z 54 žen VŠ, 4 z 26 mužů SŠ a 2 z 6 mužů VŠ. V grafu č.10 výsledek znázorněn v procentech, hlavní příčinu finance označilo 52 (37 %) respondentů. Poté 36 (26%)

z časových důvodů, 34 (24 %) nemá aktivitu v dosahu a 18 (13%) se jiným aktivitám ve volném čase věnovat nechce.

Studium	financí	časové	není v dosahu	nechci
SŠ ženy	26	10	6	12
VŠ ženy	20	12	18	4
SŠ muži	4	12	10	0
VŠ muži	2	2	0	2
Celkem SŠ	30	22	16	12
Celkem VŠ	22	14	18	6

7.5. Shrnutí výzkumu

Anonymní dotazník vyplnilo celkem 140 respondentů z toho 108 žen a 32 mužů. Jednalo se o 57 % vyplněných dotazníků od středoškoláků a 43 % od respondentů z vysokých škol.

Volného času a to 4-5 hodin denně mají středoškoláci, kdy odpovědělo 69 % oproti 31 % vysokoškoláků.

Spokojeni se svým volným časem jsou podle předpokladu více středoškoláci 58 % oproti vysokoškoláků, kde je spokojeno 42 % respondentů.

Občas se nudí ve volném čase odpovědělo 64 % středoškoláků a 36 % vysokoškoláků.

Sport nejčastější aktivní aktivitu jako trávení volného času, uvedlo 61 % středoškoláků oproti 39 % vysokoškoláků.

Pasivní u počítače v porovnání uvedlo 63 % středoškoláků oproti 37 % vysokoškoláků.

Za kulturou chodí respondenti nejčastěji 2x ročně, takto odpovědělo 56 % středoškoláků oproti 44 % vysokoškoláků.

Počítač ke komunikaci využívá v porovnání 65 % středoškoláků oproti 35 % vysokoškoláků.

Jako neoblíbenější činnost kamarády ve volném čase uvedlo 56 % středoškoláků oproti 44 % vysokoškoláků.

Respondenti využívají volný čas nejčastěji k organizované činnosti, takto odpovědělo 59 % středoškoláků oproti 41 % vysokoškoláků.

Důvod proč se nemohou respondenti věnovat činnosti, které by chtěli jsou nejvíce finance, odpovědělo 58 středoškoláků oproti 42 % vysokoškoláků.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem zpracovala jakým způsobem tráví volný čas studenti středních a vysokých škol. V teoretické části jsem objasnila pojmy volného času, teoretické pojetí volného času v historii a v aktuální současnosti.

Zmínila jsem jakými možnostmi a jakou formou můžeme volný čas trávit, životní styl, vliv školy, rodiny a vrstevníků na trávení volného času a objasnila zmiňovaný pojem pedagogika volného času.

Volný čas je často diskutovaným tématem, kterým se zabývají odborníci z různých oborů. Jak budeme využívat svůj volný čas záleží z počátku především na výchově v rodině, jakým způsobem rodiče vedou své děti k formě trávení volného času. Nejprve rodiče organizují volný čas svých dětí podle svého uvážení a jsou vzorem toho, jakou formou se dá využívat volný čas. Někteří rodiče preferují zdravý životní styl, vedou děti ke sportu, zdravé výživě a snaží se vypěstovat v dětech, aby neplýtvali volným časem. Jiní rodiče naopak preferují vzdělání a kulturu, vedou děti k hudbě, vzdělání a učí děti zodpovědnosti nad volným časem. Současná hektická doba, náročnost mnohých zaměstnavatelů a finanční situace rodin mnohdy neumožňuje rodičům věnovat tolik volného času nebo se rodiče vůbec nezajímají co jejich děti ve volném čase dělají. Naštěstí jsou k dispozici organizace a zařízení pro děti a mládež, kde se dětem ve volném čase věnují dobrovolníci a pedagogičtí pracovníci a tím jim umožňují aktivně využívat volný čas.

Těmito otázkami jsem se zabývala v praktické části bakalářské práce, kde jsem na základě dotazníků a stanovených předpokladů porovnávala výsledky středních a vysokých škol.

Nabízí se otázka, proč na většinou mou stanovených předpokladů odpovědělo předpokládanou odpověď více středoškoláků. Zřejmě se jedná o důsledek vývoje a změnu názoru na trávení volného času na prahu dospělosti. Nejčastější odpovědi se převážně shodovaly, ale u vysokoškoláků se odpovědi rozčleňovali do více možností a výsledek tedy nebyl tak konkrétní.

Seznam grafů a tabulek

Graf+ tabulka č. 1 Poměr hodin volného času studentů během dne

Graf+ tabulka č. 2 Poměr spokojenosti s trávením volného času

Graf+ tabulka č. 3 Poměr nudy u oslovených respondentů

Graf+ tabulka č. 4 Poměr aktivního trávení volného času

Graf+ tabulka č. 5 Poměr pasivního trávení volného času

Graf+ tabulka č. 6 Poměr jak často navštěvují respondenti kulturní zařízení

Graf+ tabulka č. 7 poměr využívání počítače respondentů

Graf+ tabulka č. 8 Poměr nejoblíbenější činnosti ve volném čase

Graf+ tabulka č. 9 Poměr nejčastější činnosti ve volném čase

Graf+ tabulka č. 10 Poměr nevěnování aktivit ve volném čase

Seznam použité literatury

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D.; FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3469-6.

SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 978-80-7229-266-0.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Příloha č.1

Dotazník

Vážení studenti,

chtěla bych vás požádat o spolupráci a zároveň o vyplnění anonymního dotazníku k mé bakalářské práci. Téma mé práce je: Trávení volného času studenty středních a vysokých škol.

Pokud není uvedeno jinak zakroužkujte prosím jednu správnou odpověď. Děkuji za zodpovězení všech otázek a vyplnění dotazníku. Jana Leebová UOP 3 (PF).

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Typ studia

- a) střední škola
- b) vysoká škola

3. Kolik máš zhruba denně volného času?

- a) 1-2 hodiny
- b) 3-4 hodiny
- c) 4-5 hodin
- d) žádný

4. Jsi spokojen(a) s trávením svého volného času?

- a) velmi spokojen(a)
- b) spokojen(a)
- c) spíše nespokojen(a)
- d) nespokojen(a)

5. Nudíš se někdy?

- a) často
- b) občas
- c) zřídka
- d) nikdy

6. Jaké trávení volného času máš raději?

a) aktivní:

- 1) sport
- 2) kultura
- 3) vzdělávání se
- 4) turistika
- 5) domácí práce (kutilství)

b) pasivní :

- 1) sledování TV
- 2) PC, (internet, facebook)
- 3) telefon (chytrý telefon)

- 4) hry na PC, filmy
- 5) nicnedělání (válení, nuda)

7. Jak často chodíš za kulturou? (kino, divadlo...)

- a) 1x týdně
- b) 2x měsíčně
- c) 2x za rok
- d) nechodím

8. K čemu využíváš PC nejčastěji?

- a) hry, filmy
- b) vyhledávání informací (vzdělávání)
- c) komunikace s ostatními
- d) bulvár

9. Nejoblíbenější činnost ve volném čase?

- a) sport
- b) restaurace
- c) kamarádi
- d) kino, divadlo
- e) výlety, turistika
- f) hudba, TV
- g) vzdělávání se, četba
- h) PC, mobil

10. K čemu využíváš nejčastěji svůj volný čas?

- a) k odpočinku
- b) k organizované činnosti (zálibám)
- c) nic nedělání
- d) nepřemýšlím o tom

11. Chceš se věnovat aktivitě a nemůžeš z důvodu?

- a) financí
- b) časové
- d) není v dosahu
- e) nechci

12. Když se zamyslíš, co by si rád změnil(a) na trávení svého času?

- a) nic
- b) více času u PC (Facebook)
- c) více sportu a kultury
- d) více odpočinku

13. Je nějaká aktivita, které se věnuješ od dětství?

(Pokud ano jaká a kolik času jí věnuješ?- sport, hudební nástroj, zpěv)